

November 2020

Evaluatierapport

**Wettelijke Onderzoekstaak Besmettelijke
Dierziekten (WOT BD)**

November 2020

Evaluatierapport

Wettelijke Onderzoekstaak Besmettelijke Dierziekten (WOT BD)

Ben Kokkeler, Anna Menenti, Jasper van Dijk, Lisanne Saes, Geert van der Veen

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	7
1.1 Achtergrond	7
1.2 Aanleiding voor de evaluatie	8
2. Onderzoek aanpak en methode	8
2.1 Beleidstheorie	8
2.2 Vraagstelling	9
2.3 Verantwoording en beperkingen	10
3. Beschrijving programmaperiode 2015-2019	11
3.1 Opzet en structuur WOT programma	11
3.1.1 Doelstellingen	11
3.1.2 Eisen en voorwaarden uitvoering WO-taken (WOT-statuu	11
3.1.3 WO-taken	12
3.1.4 Besturing en organisatie	14
3.1.5 Opdrachtgeversoverleg en Adviescommissie	14
3.1.6 In stand houden, beheer en gebruik HCU	15
3.2 Financiering	16
3.2.1 Financiering crisisorganisatie	19
3.2.2 Financiering kennis & expertise	19
3.2.3 Financiering HCU	20
3.3 Nationale referentiefunctie	20
3.3.1 NRL-functie	21
3.3.2 Verdenkingen- en certificeringsdiagnostiek	22
3.3.3 Toezicht en erkenning private laboratoria	22
3.4 Crisisorganisatie	23
3.4.1 Uitbraken	23
3.4.2 Crisisparaatheid	24
3.5 Kennisontwikkeling en in stand houden expertise	25
3.5.1 Kennisontwikkeling onder Algemeen	25
3.5.2 Kennisontwikkeling onder Taakgericht	25
3.5.3 Kennisontwikkeling onder Onderzoeksprojecten	26
3.5.4 Besluitvorming over welke kennis te ontwikkelen	26
3.5.5 Kennisdeling	27
3.5.6 Monitoring & sturing	27
4. Analyse	29

4.1	Analyse aan de hand van de deelvragen	29
4.1.1	Evaluatie vraag 1 - taken en wettelijk bepaalde doelen	29
4.1.2	Evaluatie vraag 2 - effecten op het handelsverkeer	29
4.1.3	Evaluatie vraag 3 - kostenefficiency	30
4.1.4	Evaluatie vraag 4 - de uitvoering van de WOT BD ten opzichte van de EU-wetgeving	30
4.1.5	Evaluatie vraag 5 - proportionaliteit van onderzoek	31
4.1.6	Evaluatie vraag 6 - hoeveel onderhoud van expertise is nodig?	31
4.1.7	Evaluatie vraag 7 – anticiperend vermogen	32
4.1.8	Evaluatie vraag 8 – de positie van de HCU jegens de WOT BD	32
4.2	Implementatie aanbevelingen vorige evaluatie (evaluatievraag 9)	32
5.	Conclusies en aanbevelingen	34
5.1	Conclusies	34
5.2	Aanbevelingen	35
	Appendices A Geraadpleegde bronnen	37
	Appendices B Onderzoeksvragen	38
	Appendices C Lijst van geïnterviewden	40
	Appendices D Synthese buitenlandse casestudies	41
	Denemarken	41
	Duitsland	43

Tabellen

Tabel 1.	Evaluatievragen - Wettelijke Onderzoekstaak Besmettelijke Dierziekten	9
Tabel 2.	Evaluatievragen in relatie tot de Wettelijke Onderzoekstaken	10
Tabel 3.	Overzicht van de projecten voor de uitvoering van WO-taken.	13
Tabel 4.	Ontwikkeling van het WOT budget in de periode 2015-2019.	16
Tabel 5.	Financiering exploitatietekort HCU	20
Tabel 6.	Overzicht uitbraken gedurende 2015-2019	24

Figuren

Figuur 1.	Logical Framework Analysis van de Beleidstheorie van de WOT-BD	9
Figuur 2.	Weergave van de Planning & Control cyclus van WOT BD	15
Figuur 3.	Ontwikkelingen WOT budget 2015-2019	17

Figuur 4. Ontwikkeling van het WOT budget in de periode 2015-2019 – Algemeen gedeelte (excl. BTW, bedragen in € x 1000) _____	18
Figuur 5. Ontwikkeling van het WOT budget in de periode 2015-2019 – Taakgerichte gedeelte (excl. BTW, bedragen in € x 1000) (bron: jaarrapportages 2015 -2019) _____	18
Figuur 6. Verhouding tussen EURL, NRL en officiële laboratoria _____	21
Figuur 7. Organogram DK-VET _____	41
Figuur 8. Taken FLI _____	43

Samenvatting

Het WOT BD programma is onderworpen aan een cyclus van periodieke 5-jaarlijkse evaluaties. Deze evaluatie heeft betrekking op de periode van 2015 tot en met 2019. De conclusies uit deze evaluatie moeten bijdragen aan de ontwikkeling van de nieuwe 5-jarige Uitvoeringsovereenkomst voor de periode 2020-2024.

In deze evaluatie is voor elk van de WO-taken nagegaan in hoeverre deze zijn uitgevoerd conform nationale en Europese wet- en regelgeving met focus op de effectiviteit (doeltreffendheid) en efficiëntie (doelmatigheid) van elk van de taken in samenhang.

Naast documentanalyse is middels 25 interviews met 32 stakeholders in en rond het WOT BD programma gesproken. Ook is middels beknopte casestudies van soortgelijke programma's in Duitsland en in Denemarken de Nederlandse WOT BD organisatie vergeleken.

De evaluatie levert een genuanceerd positief beeld op. De aanbevelingen van de vorige evaluatie zijn planmatig doorgevoerd. Er was in de bestudeerde periode geen sprake van significante uitbraken, de effectiviteit van het programma staat bij stakeholders niet ter discussie, evenmin de efficiency. Deze is echter lastig te bepalen door het ontbreken van transparante indicatoren (KPI's) en normen voor budgetaanwending. Tevens draagt de gesloten wijze van besturing en programmering niet bij aan de meetbaarheid van effectiviteit en efficiency. De noodzaak van het programma in het kader van compliance met EU wet en regelgeving is ook door de analyse van de wettelijke onderzoekstaken door de Rijks Auditdienst (2015) bevestigd. De overall taakstelling en de wijze van programmering zijn in de afgelopen jaren, en door de actualiteit van de covid19 pandemie, onderwerp van nadere dialoog. In het bijzonder gezien de versterkte noodzaak van internationale samenwerking, het verzwaarde beroep op testfaciliteiten en de – al dan niet door politiek en publieke opinie vermeende – relaties tussen zoönose en een pandemie zoals de huidige.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Stichting Wageningen Research voert voor de rijksoverheid en met name voor het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een aantal wettelijke onderzoekstaken uit. Het betreft hier taken die de rijksoverheid moet laten uitvoeren om te kunnen voldoen aan de (inter)nationale wet- en regelgeving, het naleven van verplichtingen voortkomend uit (inter)nationale verdragen en het uitvoeren van overheidstaken die van nationaal en/of maatschappelijk belang zijn, door LNV en andere departementen, met name VWS. De uitvoering van deze wettelijke onderzoekstaken worden voor perioden van vijf jaren gecontracteerd en worden daarmee eens per vijf jaar aan externe visitaties onderworpen.

De Wettelijke Onderzoekstaak Besmettelijke Dierziekten (WOT BD) is de onderzoekstaak op het gebied van aangifteplichtige dierziekten, zoönosen en antimicrobiële resistentie. Deze onderzoekstaak wordt voor 99% uitgevoerd binnen Wageningen Bioveterinary Research (WBVR). Het project Bijenziekten wordt uitgevoerd door Wageningen Plant Research (WPR).

1.2 Aanleiding voor de evaluatie

Het WOT BD programma is onderworpen aan een cyclus van periodieke 5-jaarlijkse evaluaties. Deze evaluatie heeft betrekking op de periode van 2015 tot en met 2019. De conclusies uit deze evaluatie moeten bijdragen aan de ontwikkeling van de nieuwe 5-jarige Uitvoeringsovereenkomst voor de periode 2021-2025.

2. Onderzoek aanpak en methode

De centrale vraag van deze evaluatie is of er sprake is van een effectieve en efficiënte uitvoering van de wettelijke onderzoekstaken conform de (inter)nationale wet- en regelgeving. Aan het evaluatieteam zijn daarbij door de opdrachtgever negen deelvragen meegegeven.

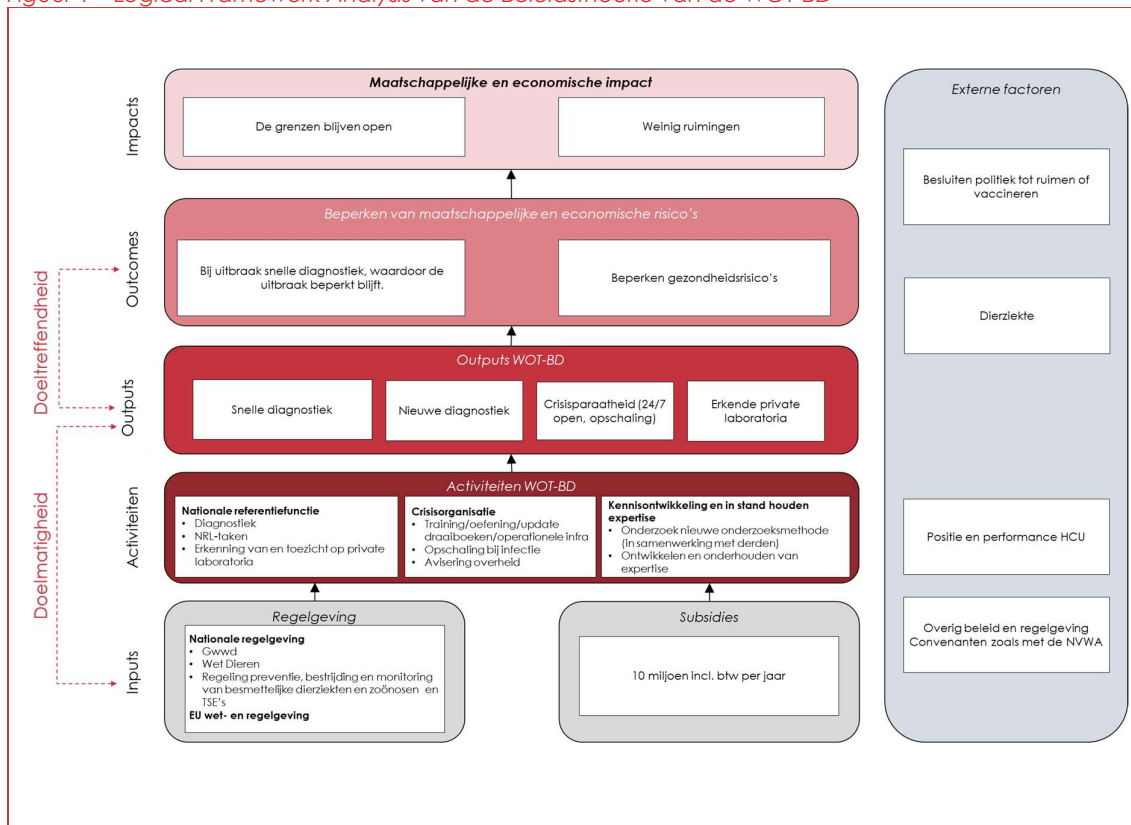
Tegen deze achtergrond hebben wij een aanpak en methodologie gevolgd die in de volgende secties wordt toegelicht. In deze evaluatie is voor elk van de WO-taken nagegaan in hoeverre deze zijn uitgevoerd conform nationale en Europese wet- en regelgeving met focus op de effectiviteit (doeltreffendheid) en efficiëntie (doelmatigheid) van elk van de taken in samenhang.

2.1 Beleidstheorie

Om de uitvoering van taken in het WOT BD programma te kunnen evalueren, is het noodzakelijk deze taken logisch te ordenen aan de hand van een beleidstheorie. Onze visie op de beleidstheorie is, met medeneming van de beleidstheorie zoals deze in de offertevraag door LNV is aangereikt, in figuur 1 gevisualiseerd. Ten opzichte van de beleidstheorie uit het offerteverzoek hebben wij de activiteiten van WOT BD verder gespecificeerd aan de hand van de kerntaken, zoals beschreven in de Meerjaren-overeenkomst 2015-2019.

Figuur 1 Logical Framework Analysis van de Beleidstheorie van de WOT-BD

Technopolis 2020

2.2 Vraagstelling

In het offerteverzoek zijn door LNV negen evaluatievragen aangereikt. Deze negen vragen (tabel 1) hebben wij vertaald naar deelvragen, zoals weergegeven in Appendices B. In de daaropvolgende tabel 2 zijn de negen evaluatievragen nader gestructureerd per taakveld van de WOT BD.

Tabel 1. Evaluatievragen - Wettelijke Onderzoekstaak Besmettelijke Dierziekten

Vraag #	Evaluatievraag
	deze vragen betreffen de periode 2015 – 2019
1	Worden de wettelijk vastgelegde doelen behaald door middel van geformuleerde taken?
2	Wat is het effect op het handelsverkeer geweest door besmettingen van voedsel?
3	Worden de doelen op een zo kostenefficiënt mogelijke manier behaald?
4	Hoe verhoudt de uitvoering van de WOT BD zich ten opzichte van de EU-wetgeving ?
5	Hoe proportioneel is het onderzoek onder WOT BD ten opzichte van de taken die de WOT BD heeft?
6	Hoeveel onderhoud van expertise is nodig om de doelstellingen van de WOT BD te behalen?

7	In welke mate anticipeert de WOT BD op toekomstige ontwikkelingen?
8	De HCU is erg belangrijk voor de wettelijke taken van WOT BD. Wordt voldoende zorggedragen voor optimalisatie van positie en gebruik van de HCU ?
9	Zijn de aanbevelingen uit de vorige evaluatie (voldoende) doorgevoerd ?

Tabel 2. Evaluatievragen in relatie tot de Wettelijke Onderzoekstaken

Evaluatievraag	WO-taken			
	Opzet en structuur	Nationale referentiefunctie	Crisisorganisatie	Kennisontwikkeling en in stand houden expertise
1	✓	✓	✓	✓
2				
3	✓			
4	✓			
5				✓
6				✓
7	✓	✓	✓	✓
8	✓			
9	✓	✓	✓	✓

2.3 Verantwoording en beperkingen

Ondanks de beperkingen die de corona-crisis oplegde aan ons team en vooral aan de experts die voor deze evaluatie van belang waren, zijn wij erin geslaagd de geplande vormen van datavergaring te realiseren. Zo is met tweeëndertig experts gesproken, middels vijftientig expertinterviews, hetgeen te danken is aan de bereidheid van interviewees om aan de evaluatie deel te nemen, en aan de actieve opstelling van de begeleidingscommissie in het identificeren en benaderen van deze experts. Deze interviews zijn via video gesprekken afgenomen. Een lijst met geïnterviewde personen en organisaties is te vinden in Lijst van geïnterviewden Appendices C.

In nauw overleg met de opdrachtgever en de begeleidingscommissie zijn tijdens de uitvoering van het onderzoek nadere keuzes gemaakt. De belangrijkste is dat de oorspronkelijk geplande enquête onder gebruikers van WOT BD diensten niet heeft plaatsgevonden. De tussentijdse conclusie was dat een enquête te weinig zou toevoegen: enerzijds bleek het praktisch gezien lastig te zijn gebruikers te benaderen, de WOT BD voert geen CRM-systeem, en beoogde respondenten zouden conform de AVG eerst door WOT BD benaderd moeten worden om hun bereidheid tot deelname te polsen. Anderzijds werd duidelijk dat het leeuwendeel van de

diensten niet aan eindgebruikers werd geleverd maar aan intermediairs, zoals dierenartsen en inspecteurs van de NVWA, organisaties waarmee al interviews waren ingepland.

Een algemene opmerking is dat het evaluatieteam in beperkte mate notulen en bijbehorende stukken aantrof van MT-overleggen van de WOT BD, waardoor de gebruikelijke triangulatie op bronnen slechts in beperkte mate kon plaatsvinden.

3. Beschrijving programmaperiode 2015-2019

3.1 Opzet en structuur WOT programma

3.1.1 Doelstellingen

De WOT-Besmettelijke Dierziekten (WOT-BD) is één van de zes Wettelijke Onderzoekstaken binnen het agro- en natuur domein. WOT-BD vormt de basis voor de WO-taken op het gebied van besmettelijke dierziekten, zoönosen en antimicrobiële resistentie. Het programma heeft hiermee invulling gegeven aan de verantwoordelijkheid van de overheid voor:

- Het bewaken van diergezondheid en dierenwelzijn;
- Het bewaken van volksgezondheid en voedselveiligheid (zoönosen, antimicrobiële resistentie);
- Het melden van aangifteplichtige dierziekten, waaronder een groot aantal zoönosen;
- het garanderen van handelsstromen van dieren en dierlijke producten (certificering).

Binnen WOT-BD is aan deze verantwoordelijkheden invulling gegeven door de overheid te ondersteunen bij de vorming van beleid en uitvoering van wet- en regelgeving op het terrein van besmettelijke dierziekten, zoönosen en antimicrobiële resistentie. Dit is gedaan middels "*het ontwikkelen en onderhouden van kennis, expertise en methoden, het geven van adviezen en het onderhouden van diagnostische onderzoeksfaciliteiten*". Aan de uitvoering van deze taken ligt nationale- en internationale wet- en regelgeving ten grondslag. Dit betreft onder meer wet- en regelgeving ten aanzien van de preventie en bestrijding van besmettelijke dierziekten, de betrouwbaarheid van analyses (validatie, accreditatie, harmonisatie) en de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het systeem (toezicht op laboratoria).

3.1.2 Eisen en voorwaarden uitvoering WO-taken (WOT-statuut)

De uitvoering van de WO-taken binnen de WOT-programma's moet voldoen aan een aantal eisen en voorwaarden, welke vastgelegd zijn in het WOT-statuut d.d. 1 april 2018. Naast het uitvoeren van wettelijke onderzoekstaken, voert Wageningen Research onderzoek uit binnen Publiek-Private samenwerkingen. Om de mogelijkheid van belangenverstremgeling te minimaliseren en betrouwbaarheid en transparantie te waarborgen, is in het WOT-statuut een aantal eisen en voorwaarden opgesteld door LNV. Volgens deze eisen is de uitvoering van WO-taken¹:

1. Onafhankelijk en vrij van het risico van belangenverstremgeling;
2. In lijn met gangbare wetenschappelijke standaarden;
3. Geborgd door kwaliteitsborgingsystemen en daarvoor geaccrediteerd en/of gecertificeerd door onafhankelijke instellingen;

---

¹ WOT-statuut, d.d. 1 april 2018

4. Als onderdeel van de in punt 3 genoemde kwaliteitsborgingsystemen – regelmatig onderworpen aan onafhankelijke audits ter beoordeling en bewaking van de mate waarin aan de eisen van het WOT-Statuut wordt voldaan;
5. In lijn met eisen van geheimhouding en vertrouwelijkheid van (bedrijfs)gevoelige informatie, voor zover niet strijdig met de uitvoering van wet- en regelgeving, en voorkomt oneigenlijke concurrentie met overige marktpartijen;
6. Eerbiedig aan afspraken met de opdrachtgever over informatieverstrekking en communicatie.

In het WOT-statuuut zijn een aantal maatregelen opgenomen die de WOT-BD heeft doorgevoerd om te voldoen aan de eis van onafhankelijkheid en vrijwaarding van belangenverstrengeling. Zo is het voor de WOT-units alleen toegestaan om opdrachten van LNV en andere overheden te accepteren. Daarnaast zijn WO-taken die door WR-personeel worden uitgevoerd worden, als zodanig gelabeld en geregistreerd in de projectadministratie. Sommige projectleiders van WOT-projecten mogen geen uitvoerende taak bedield krijgen in projecten voor private partijen, waarbij door de WOT BD een verschil is gehanteerd tussen projectleiders en agensprojectleiders²; agensprojectleiders mochten niet fungeren als projectleider voor projecten in opdracht van private partijen, in tegenstelling tot reguliere projectleiders die zowel een privaat project als een WOT-onderzoeksproject hebben mogen uitvoeren. Daarnaast dient onafhankelijkheid van de medewerkers van de WOT-units te worden gewaarborgd middels het naleven van een gedragscode, welke door het personeel en WR is ondertekend. Het desbetreffende WOT-hoofd heeft de verantwoordelijkheid voor het naleven van deze gedragscode.

3.1.3 WO-taken

De WO-taken staan beschreven in de Uitvoeringsovereenkomst tussen LNV en WBVR welke verder zijn uitgewerkt in de Meerjarenwerkafpraak. Deze werkafspraken liepen van 2015 t/m 2019. Op hoofdlijnen betroffen dit de volgende taken³:

- Nationale referentiefunctie
  - Het functioneren als nationaal referentielaboratorium (NRL) voor in de regelgeving aangewezen aandoeningen.
  - Het uitvoeren van diagnostiek in het kader van verdenkingen, uitbraken en monitoringsprogramma's en certificeringsdiagnostiek voor export.
  - Het beoordelen van erkenningsaanvragen en het houden van toezicht op erkende private laboratoria.
- Crisisorganisatie
  - Het in stand houden van diagnostische capaciteit als onderdeel van een onafhankelijke crisisorganisatie voor de bestrijding van besmettelijke dierziekten.
  - Het geven van advies aan de overheid met betrekking tot preventie en bestrijding.
- Kennisontwikkeling en in stand houden expertise

---

² Dit zijn specifiek projectleiders van de taakgerichte projecten. Zij zijn (over het algemeen) ook expert voor specifieke dierziekten.

³ Meerjarenwerkafpraak 2015-2019

- Het ontwikkelen en onderhouden van de nodige expertise op het gebied van besmettelijke dierziekten, met name de aangifteplichtige dierziekten, zoönosen en antimicrobiële resistentie.
- Het uitvoeren van onderzoek ten behoeve van aanpassing en innovatie van diagnostiek en bestrijdingsstrategieën.
- Overige taken
  - Participatie in het signaleringsoverleg zoönosen als onderdeel van de nationale risicoanalyse structuur voor zoönosen en het Landelijk Laboratoriumnetwerk terreuraanslagen (LLN-ta) in het kader van bioterrorisme.
  - Zorgdragen voor een actueel overzicht van vigerende wet- en regelgeving (bijlage 1).
  - Uitdragen van kennis.

Naast deze WO-taken, is binnen de WOT BD een aantal ondersteunende werkzaamheden uitgevoerd die noodzakelijk worden geacht voor de adequate uitvoering van de WO-taken. Zoals vastgelegd in het WOT-statuut, zijn er twee typen werkzaamheden te onderscheiden: ondersteunende WO-taken en kennisbasisonderzoek ten behoeve van de WO-taken. De ondersteunende WO-taken omvatten de activiteiten die door LNV zijn opgedragen en als essentieel worden gezien voor de adequate uitvoering van de WO-taken. Deze taken omvatten onder andere programmacoördinatie en kwaliteitsmanagement. Daarnaast is kennisbasisonderzoek ten behoeve van de WO-taken uitgevoerd. Deze werkzaamheden zijn niet door LNV opgedragen, maar zijn door WR uitgevoerd om de adequate uitvoering van de WO-taken op lange termijn te waarborgen. De activiteiten binnen het kennisbasisonderzoek bestaan onder andere uit het ontwikkelen van methoden en expertises die relevant zijn voor de uitvoering van de WO-taken, op de lange termijn.

De WO-taken en ondersteunende activiteiten zijn binnen de WOT-unit middels een projectmatige structuur onderverdeeld over drie programmaonderdelen: een algemeen gedeelte, een taakgericht gedeelte en een variabel onderzoek gedeelte. Een overzicht van de projecten per programmaonderdeel is weergegeven in onderstaande tabel. Het algemene gedeelte bestaat uit zeven projecten die voornamelijk gericht waren op de instandhouding van de infrastructuur, de continuïteit van de organisatie en de crisisorganisatie. Ook bevat dit gedeelte de vertegenwoordiging in nationale en internationale overlegstructuren. Het taakgerichte gedeelte bestaat uit 16 projecten waarbinnen de kerntaken per aandoening of onderzoeksgebied worden uitgevoerd. Deze *kerntaken* betreffen de NRL- taken, diagnostiek en advisering. Ook richt dit gedeelte zich op het in stand houden van de basisexpertise (o.a. bijhouden literatuur, cursussen, workshops). Tenslotte bevat het variabele onderzoek gedeelte projecten die bijdragen aan het op peil houden van de kennis over preventie en bestrijding en/of methoden die nodig zijn voor het uitvoeren van de taken van WBVR, in aanvulling op onderhoud van de basisexpertise.

Tabel 3. Overzicht van de projecten voor de uitvoering van WO-taken.

Algemeen gedeelte	Taakgerichte projecten	Onderzoeksprojecten
<ul style="list-style-type: none"> • In stand houding infrastructuur (incl. HCU exploitatie) • Crisisorganisatie • Programmacoördinatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten per aandoening: <ul style="list-style-type: none"> - NRL-taken - Diagnostiek - Advisering 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeksprojecten, gericht op: <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling van methoden en expertise

<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitsmanagement • Consignatiediensten • Opleidingen vet. microbiologen/aio's • Vertegenwoordiging nationale en internationale overlegstructuren 	<ul style="list-style-type: none"> - Instandhouding van basisexpertise 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering onderzoek in aanvulling op basisexpertise
---	---	--

3.1.4 Besturing en organisatie

Sinds 2015 is de uitvoering van de WO-taken belegd binnen een zogeheten WOT-unit type 1, waarmee de uitvoering binnen een inhoudelijk en budgettair onafhankelijke programma-unit plaatsvindt onder leiding van een apart WOT-hoofd. Zoals beschreven in het WOT-statuut legt het WOT-hoofd rechtsreeks verantwoording af aan het ministerie van LNV over inhoudelijke en financiële aspecten van de uitvoering van de WO-taken. De verantwoordelijkheid voor de in stand houding van een adequate kennisinfrastructuur, inclusief de High Containment Unit (HCU) ligt bij de algemeen directeur van Wageningen Bioveterinary Research (WBVR), die de uitvoering van de WO-taken faciliteert middels personele en facilitaire ondersteuning. De inhoudelijke verantwoordelijkheid blijft echter bij het hoofd van de WOT-unit. De WOT-unit bestaat uit een klein vast kernteam dat uit één of meerdere instituten faciliteiten en personeel betreft dat de WO-taken uitvoert. In het geval van de WOT BD betreffen deze instituten WBVR en WPR (voor bijenziekten).

Door de WOT BD als een type 1-unit te organiseren, beoogt men de WO-taken te splitsen van het contractonderzoek en op deze manier de onafhankelijkheid van de WOT BD te waarborgen. Naar aanleiding van de voorgaande 5-jaarlijkse evaluatie is een toetsingsprotocol ('beslissingsboom') ontwikkeld om private activiteiten te toetsen op (potentiële) belangenverstrengeling. Het hoofd van de WOT-unit is verantwoordelijk voor de uitvoering van dit protocol. Een uiteindelijke beslissing over het al dan niet uitvoeren van onderzoek op basis van dit protocol wordt genomen in samenspraak tussen het WOT-hoofd en de algemeen directeur van WBVR.

Behalve op organisatorisch niveau, hebben bovenstaande veranderingen niet geleid tot grote wijzigingen in de programmatische structuur van de WOT BD. De langetermijnprogrammering van het kennisbasisonderzoek wordt uitgewerkt in een vierjaarlijks strategisch plan en de jaarlijkse programmering wordt uitgewerkt in een activiteitenplan. Deze programmering valt onder de verantwoordelijkheid van het WOT-hoofd.

3.1.5 Opdrachtgeversoverleg en Adviescommissie

Het ministerie van LNV heeft een Opdrachtgeversoverleg (OO) ingesteld voor de sturing en het toezicht op de uitvoering van de WO-taken. Dit Opdrachtgeversoverleg bestaat uit leden van dienstonderdelen van het ministerie van LNV die een direct belang hebben bij de uitvoering van WOT-BD. Dit betreffen de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en de directies Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (DAD) en Strategie, Kennis en Innovatie (SKI) van het ministerie van LNV. Daarnaast nemen een tweetal leden namens de WOT-unit deel als adviseur in het OO. Het Opdrachtgeversoverleg heeft de volgende taken:⁴

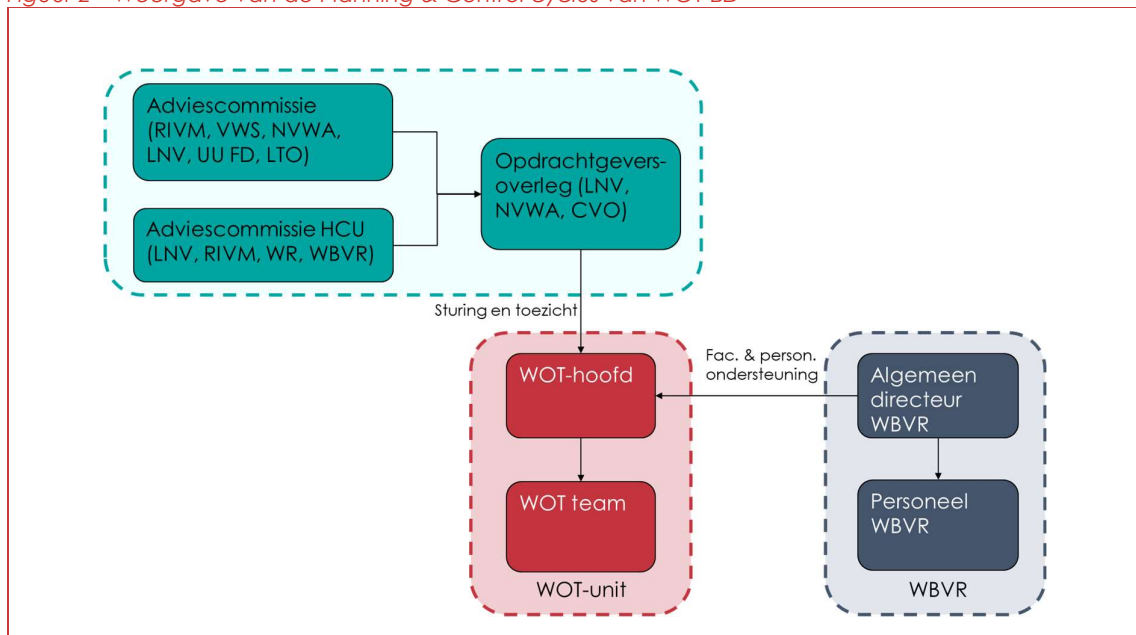
⁴ Uitvoeringsovereenkomst betreffende de uitvoering van Wettelijke (Onderzoeks)Taken op gebied van besmettelijke dierziekten (WOT-01).

- Sturing geven aan en toezicht houden op de uitvoering van de Uitvoeringsovereenkomst en de Meerjarenwerkafspraken;
- Goedkeuring en vaststellen van het Werkplan voor het komende jaar;
- Verlenen van decharge aan het WBVR voor de uitvoering van het Werkplan van het afgelopen jaar, op basis van een positief verlopen beoordeling van de uitvoering van het werkplan.

Het OO komt jaarlijks minimaal twee keer bijeen. Ter ondersteuning van zijn taken stelt het OO twee adviescommissies samen; één voor de uitvoering van de WO-taken en één voor het beheer en de financiering van de HCU. In de adviescommissies nemen vertegenwoordigers van externe organisaties en van het ministerie van LNV deel. In de adviescommissie voor de uitvoering van de WOT-taken zitten vertegenwoordigers van de rijksoverheid, te weten LNV, VWS, en van de NVWA en het RIVM. Daarnaast nemen LTO en Universiteit Utrecht als adviseur deel. De adviescommissies vergaderen voorafgaande aan het Opdrachtgeversoverleg en vormen een inhoudelijk oordeel over de voortgangsrapportages en het Werkplan en adviseren het OO. De adviescommissie voor de HCU richt zich hierbij specifiek op de jaarlijkse stukken van de HCU. De leden in deze commissie vertegenwoordigen LNV, RIVM, WR en WBVR.

Figuur 2 Organisatiestructuur van WOT BD geeft de organisatiestructuur van de WOT BD schematisch weer. Binnen de Meerjarenwerkafspraken die LNV maakt met WBVR (en de 5-jaarlijkse plancyclus die hier niet gevisualiseerd wordt) geeft deze figuur weer hoe de jaarlijkse Planning & Control cyclus verloopt.

Figuur 2 Weergave van de Planning & Control cyclus van WOT BD

Technopolis 2020

3.1.6 In stand houden, beheer en gebruik HCU

In de High Containment Unit (HCU) faciliteit kan onder speciale condities met zeer besmettelijke dierziekten gewerkt worden, hetgeen van vitaal belang is voor de WOT BD. Voor de WOT BD functioneert de HCU als test- en referentielaboratorium voor besmettelijke

dierziekten, zoönosen en antimicrobiële resistentie. De positionering van de HCU binnen WOT BD is veranderd ten opzichte van de periode tot 2015. Waar de financiering, het beheer en de exploitatie van de HCU in de convenantperiode tot 2015 onderdeel was van de WO-taken, is deze verantwoordelijkheid vanaf 2015 belegd bij WBVR. De algemeen directeur van WBVR stelt hierbij een jaarlijks werkplan HCU op met hierin een financiële begroting, een beheerplan en een Biosafety plan. Wageningen Research is de eigenaar van de HCU en eindverantwoordelijk voor de financiering. Het Opdrachtgeversoverleg (OO) is echter verantwoordelijk gebleven voor de sturing en het toezicht op de HCU. Daartoe heeft een jaarlijkse rapportage over de uitvoering en de realisatie van het Werkplan HCU plaatsgevonden. In haar aansturing is het OO geadviseerd door de adviescommissie HCU.

3.2 Financiering

De WOT BD is gefinancierd door het ministerie van LNV middels een programmasubsidie. De hoogte van deze subsidie wordt jaarlijks bepaald in de Subsidiebeschikking. Over de periode 2015-2019 is de hoogte van de subsidie stabiel gebleven rond de € 7.900.000,- (excl. BTW). In 2019 is deze bijdrage verhoogd naar circa € 8.200.000,- (excl. BTW). Dit bedrag is vrijgemaakt voor een nieuw project binnen het algemeen gedeelte t.b.v. kwaliteitsmanagement. Naast de programmasubsidie komt jaarlijks ongeveer € 1.500.000,- (excl. BTW) beschikbaar via middelen voor de Kennisbasis (KB) van WBVR. Het budget wordt verdeeld over de verschillende onderdelen van het WOT-programma (algemeen, taakgericht en onderzoek). De KB-middelen zijn specifiek bestemd voor het ontwikkelen en de in stand houding van expertise en methoden voor de uitvoering van WO-taken op de (middel)lange termijn. Tweederde van het budget binnen het onderzoeksgedeelte wordt gefinancierd met KB-middelen en een derde via de reguliere programmagelden. De ontwikkeling van het WOT budget is weergegeven in Tabel 4. In de tabel is te zien dat de grootste wijziging van het budget heeft plaatsgevonden in 2019, toen er, als gevolg van indexatie van het budget, extra geld (ca. 3 ton) is toegewezen binnen het 'algemeen gedeelte'.

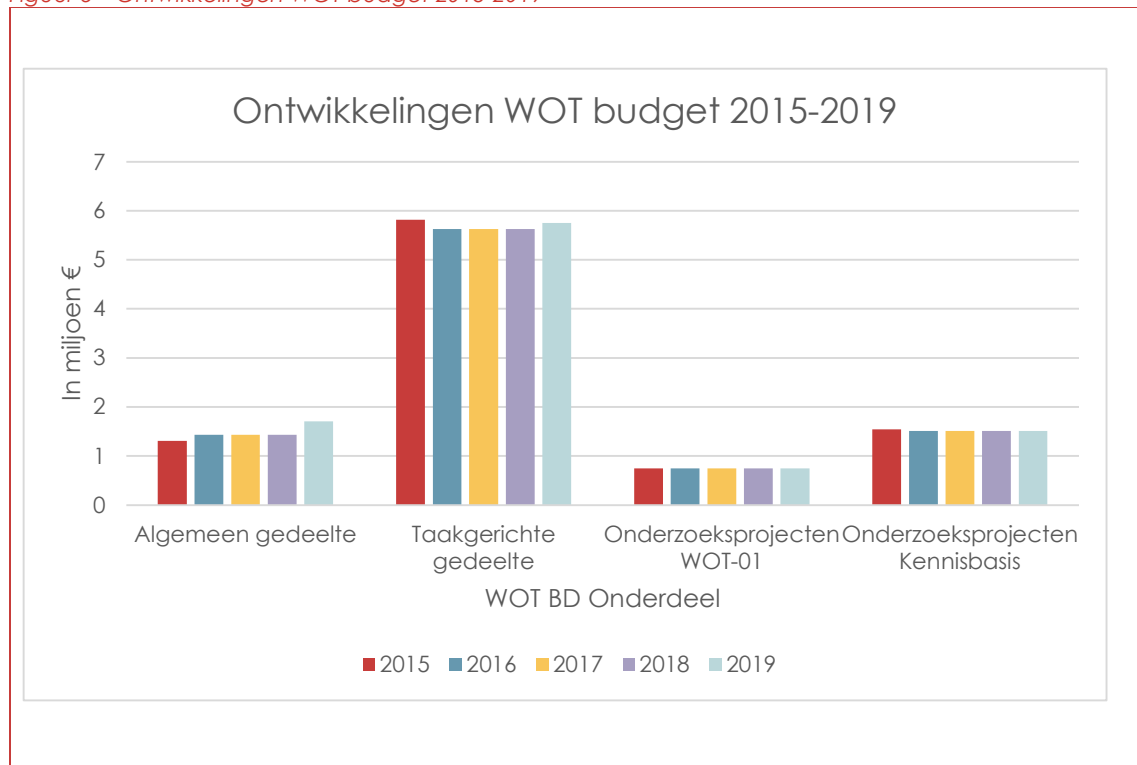
Tabel 4. Ontwikkeling van het WOT budget in de periode 2015-2019.

Onderdeel (excl. BTW)	2015	2016	2017	2018	2019
Algemeen gedeelte	€ 1.310.300	€ 1.425.600	€ 1.425.799	€ 1.425.799	€ 1.714.673
Taakgerichte gedeelte	€ 5.820.200	€ 5.628.700	€ 5.628.700	€ 5.628.700	€ 5.748.700
Onderzoeksprojecten – WOT-01	€ 752.900	€ 752.900	€ 752.900	€ 752.900	€ 752.900
Onderzoeksprojecten – Kennisbasis	€ 1.543.000	€ 1.513.500	€ 1.513.223	€ 1.513.223	€ 1.513.223
Totaal budget WOT BD	€ 9.426.400	€ 9.320.700	€ 9.320.622	€ 9.320.622	€ 9.729.496

Technopolis 2020, op basis van jaarrapportages WOT BD en HCU

Figuur 3 Ontwikkelingen WOT budget 2015-2019

Technopolis 2020, op basis van jaarrapportages WOT BD en HCU

Bovenstaande laat zien dat de budgetten van WOT BD relatief stabiel zijn gebleven. Er dient echter te worden opgemerkt dat in de budgetten geen inflatiecorrectie is meegenomen. Wanneer men uitgaat van een jaarlijkse indexering van 1.5%, heeft het budget over de periode 2015-2018 een afname gekend van 5.4%, en van 2.7% over de periode 2015-2019.

In aanvulling op de reguliere- en kennisbasis programmagelden wordt de door WBVR uitgevoerde diagnostiek in het kader van verdenkingen, confirmatie en monitoring bekostigd door het ministerie van LNV via het Diergezondheidsfonds. Naast deze opbrengsten wordt de functie van het WBVR als crisisorganisatie in stand gehouden door private opbrengsten uit (certificerings)diagnostiek voor derden. Over de periode 2015-2019 waren deze private opbrengsten voldoende voor het intandhouden van de crisisorganisatie, waardoor het garantiebedrag van € 2.400.000,- niet hoefde te worden aangeropen.

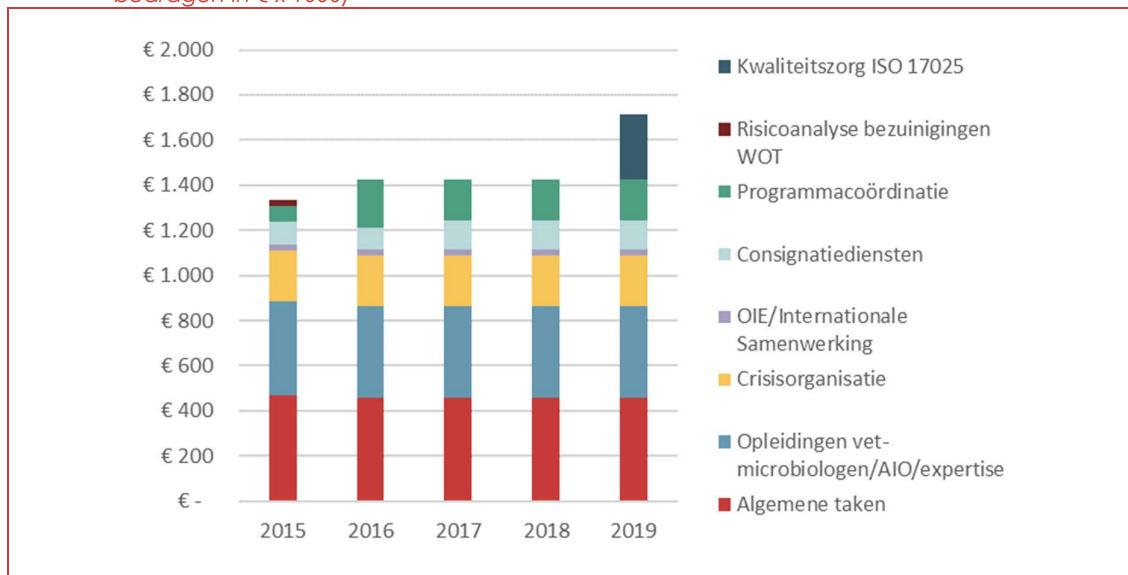
Daarnaast heeft het ministerie van LNV extra geld vrijgemaakt voor de bekostiging van accreditatie van testen als gevolg van nieuwe Europese regelgeving⁵. Deze kosten zijn niet opgenomen in de jaarlijkse begroting van de WOT.

Figuur 4 en Figuur 5 geven de ontwikkeling van de budgetten per project weer binnen het algemeen gedeelte en het taakgerichte gedeelte, respectievelijk. Hierin is te zien dat de budgetten per project over de periode 2015 en 2019 nauwelijks zijn gewijzigd. Zoals vermeld is het in budget in 2019 geïndexeerd. Dit extra bedrag is toegewezen binnen het algemeen gedeelte aan een nieuw project 'Kwaliteitszorg ISO 17025'. Daarnaast is in Figuur 5 te zien dat

⁵ OCR, EU 2017/625

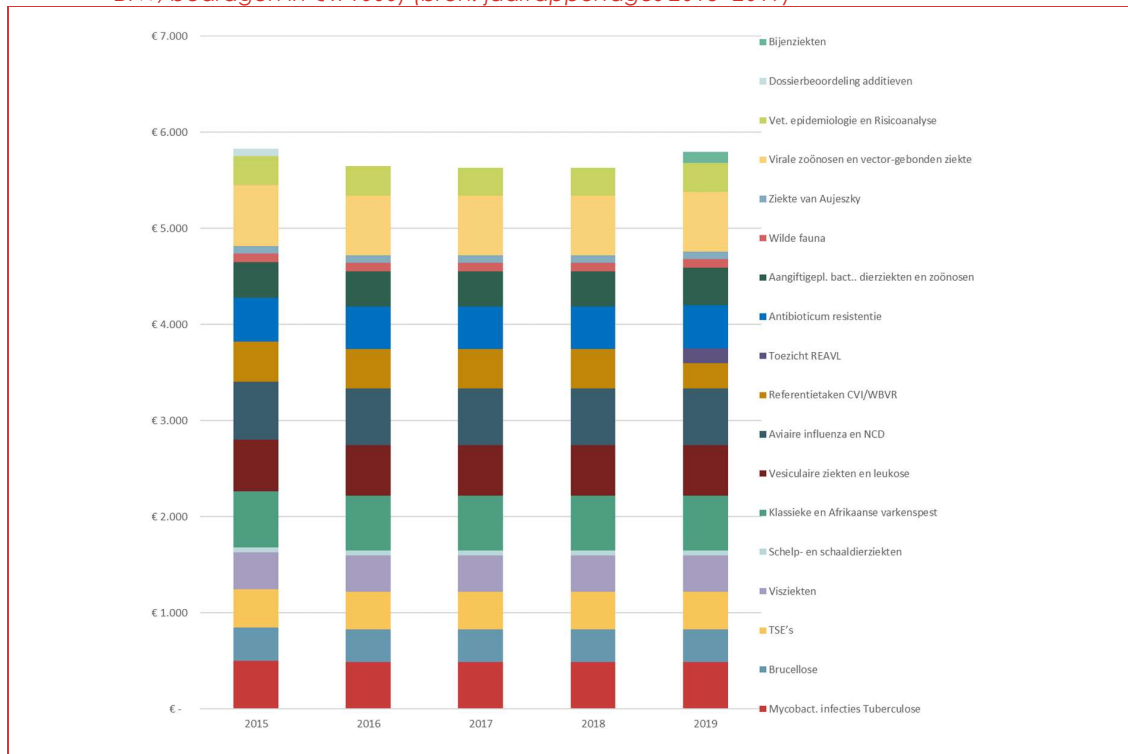
binnen het taakgerichte gedeelte het project 'Bijenziektes' is toegevoegd, dat sinds 2019 onder de WOT BD valt.

Figuur 4 Ontwikkeling van het WOT budget in de periode 2015-2019 – Algemeen gedeelte (excl. BTW, bedragen in € x 1000)

Technopolis 2020, op basis van jaarrapportages WOT BD en HCU

Figuur 5 Ontwikkeling van het WOT budget in de periode 2015-2019 – Taakgerichte gedeelte (excl. BTW, bedragen in € x 1000) (bron: jaarrapportages 2015-2019)

Technopolis 2020, op basis van jaarrapportages WOT BD en HCU

Ontwikkeling NAPRO

Uit de Jaarrapportages is op te maken dat binnen het onderzoekgedeelte jaarlijks een bedrag van enkele tonnen naar 'Nog af te ronden programma onderzoek' (NAPRO) gaat. In 2019 was dit een relatief hoog bedrag (€495.800 excl. BTW), wat gelijk staat aan 4,9% van het totale WOT en KB-WOT budget. In de jaarrapportage van 2019 worden de volgende oorzaken van dit hoge bedrag genoemd:⁶

- Beperkte beschikbaarheid materialen
- Onverwachte tussenresultaten
- Beperkte beschikbaarheid van dierproeffaciliteiten
- Beperkte beschikbaarheid van personeel met de juiste expertise
- Samenvoegen van 2 projecten tot één AIO-project

3.2.1 Financiering crisisorganisatie

Met betrekking tot de crisisorganisatie is het budget gedurende de programmaperiode nagenoeg gelijk gebleven. Uit dit budget worden o.a. draaiboeken up-to-date gehouden, infrastructuur, trainingen en crisisoefeningen georganiseerd. De kosten voor de 24/7 beschikbaarheid zijn op te delen in:

- [1] Consignatiekosten, voor het laten werken van het systeem. Deze kosten komen nu ten laste van WOT-BD.
- [2] Uitvoeringskosten van de testen die uitgevoerd worden, deze komen ten laste van het Diergezondheidsfonds (DGF). Indien er ten opzichte van de afgesproken Service Level Agreement (SLA) extra inzet gevraagd wordt dient hier aanvullende financiering tegenover te staan. Alleen als hier overeenstemming over is kan extra inzet worden uitgevoerd.

Middels afspraken met LNV is jaarlijks een garantiebedrag van €2.400.000,-⁷ beschikbaar gesteld om de crisisorganisatie in stand te kunnen houden, ook wanneer de jaarlijkse opbrengsten van WBVR uit verdenkingendiagnostiek en certificeringsonderzoek onder de €2.400.000,- uitvallen. Afgelopen programma periode zijn jaarlijks de opbrengsten voldoende geweest en is daarmee nooit beroep gedaan op het garantiebedrag.

3.2.2 Financiering kennis & expertise

Budgetten voor onderzoek staan redelijk vast. Onderzoeken kunnen vertraging oplopen waardoor sommige projectbudgetten verschoven worden, deze verschuiving is echter alleen voor O-projecten met enige eenvoud te organiseren. Ook de budgetten voor de verschillende onderzoeksonderwerpen zijn nagenoeg hetzelfde. De budgetten voor T-projecten staan nagenoeg vast voor de gehele programma periode. Bij uitbraken kan het zijn dat onderzoeksprojecten (O-Projecten) tijdelijk stil gelegd worden om menskracht volop in de crisisorganisatie in te kunnen zetten. Hetzelfde geldt voor het certificeringsonderzoek, en overige projecten gefinancierd door LNV (BO, KB) voor zover dat mogelijk en noodzakelijk is.⁸

---

⁶ Jaarrapportage WOT-BD 2019

⁷ Bijlage 8 Crisisorganisatie: De totale kosten van minimale diagnostische infrastructuur bedragen afgerond €2.400.000,- (prijspeil 2014).

⁸ WOT BD voorlopige voortgang 2019

Uit rapportages blijkt niet of er sprake is van procesevaluatie t.a.v. onderzoeksprojecten. Dit zou aanknopingspunten kunnen bieden om eventuele kostenefficiëntie te realiseren en in lijn daarmee interventies te implementeren. Wat uit de rapportages blijkt is dat binnen WOT BD overschrijdingen en tekorten tussen projecten waar mogelijk geschoven worden om budgetneutraal uit te komen, indien dit niet mogelijk is, en het niet over te grote bedragen ging (ca. 1% van totale budget), heeft WBVR het tekort bijgelegd.

3.2.3 Financiering HCU

Sinds 2015 is de financiering van de HCU losgekoppeld van de WOT-financiering. De financiële verantwoordelijkheid van de HCU ligt sindsdien bij WBVR, waarbij LNV een financiële bijdrage levert aan de HCU om het jaarlijks exploitatietekort te dekken. De hoogte van deze bijdrage is € 3.633.097,- (excl. BTW), welke is vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst. Sinds 2019 wordt deze bijdrage toegekend als instituutsubsidie, als gevolg van de TO2-subsidieregeling. Tabel 5 geeft een overzicht weer van de financiering van het exploitatietekort van de HCU.

Tabel 5 Financiering exploitatietekort HCU

Onderdeel (excl. BTW, bedragen in € x 1000)	2015	2016	2017	2018	2019
Kosten HCU exploitatie	€ 4.581	€ 4.887	€ 5.229	€ 6.206	€ 6.654
Dekking HCU exploitatie door WBVR	€ 2.130	€ 2.359	€ 2.686	€ 2.747	€ 2.881
Exploitatie tekort (kosten minus dekking)	- € 2.451	- € 2.528	- € 2.543	- € 3.458	- € 3.773
Bijdrage LNV	€ 3.828	€ 3.633	€ 3.633	€ 3.633	€ 3.633
Sectorbijdrage	€ -	€ -	€ 496	€ 496	€ 496
Totaal	€ 1.377	€ 1.601	€ 1.586	€ 670	€ 356

Technopolis 2020, op basis van jaarrapportages HCU

3.3 Nationale referentiefunctie

Onder de WO-taken vallen de activiteiten die de WOT-unit dient uit te voeren ten aanzien van haar nationale referentiefunctie. Enerzijds betreft dit wettelijke taken voor het uitvoeren van Europese wet- en regelgeving (NRL-functie) en anderzijds taken voor de uitvoering van nationale regelgeving en taken die van nationaal belang zijn. Zoals beschreven in de Meerjarenwerkafspraken zijn de volgende taken uitgevoerd:⁹

1. Het functioneren als nationaal referentielaboratorium (NRL) voor in de regelgeving aangewezen aandoeningen;
2. Het uitvoeren van diagnostiek ten behoeve van de NVWA in het kader van verdenkingen (24/7), uitbraken, confirmatie en monitoringsprogramma's en certificeringsdiagnostiek;
3. Het beoordelen van erkenningsaanvragen en het houden van toezicht op erkende private laboratoria.

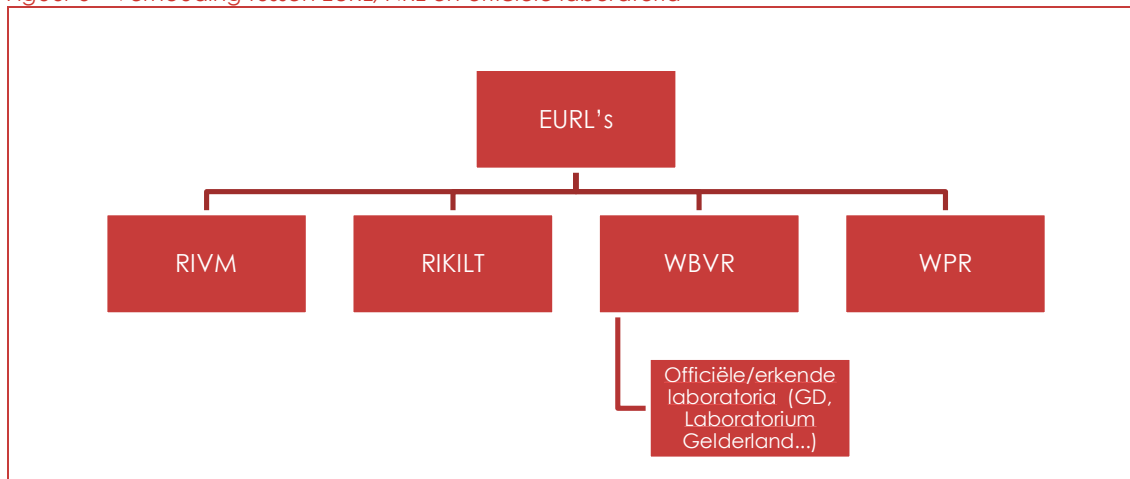
⁹ Meerjarenwerkafpraak WOT-BD 2015-2019

3.3.1 NRL-functie

Op grond van Europese regelgeving (OCR, 2017/625) heeft elke lidstaat tenminste één nationaal referentielaboratorium (NRL) aangewezen voor elke aangifteplichtige dierziekte.¹⁰ De WOT-unit is aangewezen als NRL voor de meeste aangifteplichtige dierziekten. Als gevolg van deze status, zijn de testresultaten van de WOT-unit door de Competent Authority (NVWA) gebruikt als basis voor de besmetverklaring van bedrijven. In haar rol als NRL heeft de WOT-unit toezicht gehouden op officiële laboratoria, welke zijn geaccrediteerd door de NVWA voor de uitvoering van diagnostiek van besmettelijke dierziekten. De NRL's vallen op hun beurt onder het toezicht van een Europees Referentielaboratorium (EURL) waarbij, in lijn met Europese wet- en regelgeving, één EURL is aangewezen per aangifteplichtige dierziekte. De EURL's functioneren hierbij als hét laboratorium met hoogstaande expertise en kennis ten aanzien van de besmettelijke dierziekte.

Figuur 6 geeft de verhouding weer tussen de EURL's, de NRL's en officiële laboratoria. Een EURL houdt toezicht op een NRL en een NRL houdt toezicht op de officiële laboratoria. In Nederland functioneren de volgende instituten als NRL: RIKILT (voedselveiligheid), RIVM (humane ziekten), WBVR (aangifteplichtigedierziekten), WPR, Bijen@WUR (aangifteplichtige bijenziekten).

Figuur 6 Verhouding tussen EURL, NRL en officiële laboratoria

Technopolis 2020

De WOT-unit dient in haar rol als NRL invulling te geven aan een aantal taken, zoals beschreven in Europese regelgeving (OCR 2017/625). De volgende taken zijn belegd bij een NRL:¹¹

- Samenwerking met de referentielaboratoria van de Europese Unie en deelname aan door die laboratoria georganiseerde cursussen en vergelijkend interlaboratoriumonderzoek;

¹⁰ Verordening (EU) 2017/625 betreffende officiële controles en andere officiële activiteiten die worden uitgevoerd om de toepassing van de levensmiddelen- en diervoederwetgeving en van de voorschriften inzake diergezondheid, dierenwelzijn, plantgezondheid en gewasbeschermingsmiddelen te waarborgen.

¹¹ Verordening (EU) 2017/625 betreffende officiële controles en andere officiële activiteiten die worden uitgevoerd om de toepassing van de levensmiddelen- en diervoederwetgeving en van de voorschriften inzake diergezondheid, dierenwelzijn, plantgezondheid en gewasbeschermingsmiddelen te waarborgen.

- Coördinatie van de werkzaamheden van de officiële laboratoria met het oog op harmonisatie en verbetering van de methoden voor laboratoriumanalyses, -tests en -diagnoses en de toepassing daarvan;
- Indien nodig, organisatie van vergelijkend interlaboratoriumonderzoek of ringonderzoek tussen officiële laboratoria, zorgen ervoor dat aan dat onderzoek een passend vervolg wordt gegeven en informeren de bevoegde autoriteiten over de resultaten van dat onderzoek en die tests en de opvolging ervan;
- Doorgeven van door het referentielaboratorium van de Europese Unie verstrekte informatie aan de bevoegde autoriteit en de officiële laboratoria;
- Verlening van op hun werkterrein wetenschappelijke en technische steun aan de bevoegde autoriteiten met het oog op de uitvoering van de in artikel 109 bedoelde MNCP's en de overeenkomstig artikel 112 vastgestelde gecoördineerde controleprogramma's;
- Validatie van, waar nodig, de reagentia en partijen reagentia, opstellen van lijsten van de beschikbare referentiestoffen en -reagentia, alsook van de fabrikanten en leveranciers van die stoffen en reagentia en zorgdragen van het voortdurend bijwerken van die lijsten;
- Organisatie van, indien nodig, opleidingen voor het personeel van de overeenkomstig artikel 37, lid 1, aangewezen officiële laboratoria;

3.3.2 Verdenkingen- en certificeringsdiagnostiek

Om de kwaliteit en betrouwbaarheid van diagnostiek te waarborgen, wordt diagnostiek omtrent aangifteplichtige dierziekten altijd geverifieerd en gevalideerd door de WOT-unit van WBVR. De wijze waarop diagnostiek is uitgevoerd ten behoeve van de NVWA staat beschreven in de Service Level Agreement betreffende laboratoriumdiagnostiek.¹² Hierin staan de afspraken omtrent de uitvoering van laboratoriumdiagnostiek voor aangifteplichtige dierziekten, en communicatie rondom het verstrekken van uitslagen. Deze SLA is enkel geldig in 'vredestijd', in tijden van uitbraken worden aparte afspraken gemaakt met de overheid. In 2017 is de SLA voor het laatst geactualiseerd.

De uitvoering van diagnostiek wordt gedaan door analisten uit het diagnostische kernteam. De kosten hiervan worden gedekt door het tarief van de test welke wordt voldaan door de inzender. Bij verdenkingen van de NVWA worden (in de meeste gevallen) deze kosten gedekt vanuit het Diergezondheidsfonds.

3.3.3 Toezicht en erkenning private laboratoria

Naast de verdenkingen- en certificeringsdiagnostiek vervult de WOT-unit de taak van toezicht op en erkenning van private laboratoria. In deze rol heeft de WOT-unit advies uitgebracht aan de NVWA over het al dan niet erkennen van een privaat laboratorium. Daarnaast houdt WBVR toezicht op erkende laboratoria door middel van rondzendoefeningen en het uitvoeren van audits. De kosten hiervoor worden bij de private laboratoria in rekening gebracht. In beginsel kan ieder privaat laboratorium verdenkingen- en certificeringsdiagnostiek uitvoeren, zolang deze hiervoor accreditatie heeft ontvangen van de NVWA. In de praktijk blijkt WBVR vaak het enige geaccrediteerde laboratorium voor een bepaalde dierziekte, omdat accreditatie simpelweg te duur is en daarom onaantrekkelijk voor veel laboratoria. In Nederland is hierdoor

---

¹² SLA betreffende de uitvoering van laboratoriumdiagnostiek en de verstrekking van uitslagen bij verdenkingen op aangewezen besmettelijke dierziekten.

de vijver van private laboratoria klein: binnen de meeste sectoren zijn dit er slechts enkelen. Ook het aantal buitenlandse laboratoria met accreditatie is beperkt.

Als gevolg van de nieuwe Europese regelgeving (OCR, 2017/625) ontbraken een aantal vereiste accreditaties bij WBVR voor uitvoering van verdenkingen diagnostiek. Om deze accreditaties te bekostigen is geld vrijgemaakt door het ministerie van LNV.

In aanvulling op bovenstaande officiële aanwijzingen als NRL, fungeert WBVR ook als referentielaboratorium in het kader van de Regeling erkenning en aanwijzing veterinaire laboratoria. Het WBVR adviseert de overheid in de erkenning van private laboratoria en houdt toezicht op erkende laboratoria onder meer door het organiseren van rondzendoefeningen en het uitvoeren van audits. Bovendien wordt bevestigingsonderzoek uitgevoerd bij positieve uitslagen en worden batchcontroles uitgevoerd van diagnostische kits.

3.4 Crisisorganisatie

Onderdeel van de WOT BD taken is ook het borgen van crisisparaatheid. Dit wordt gedaan door logistiek en kennis te ontwikkelen die nodig is om verdenkingendiagnostiek uit te voeren en op te kunnen schalen ten tijde van uitbraken. De crisisparaatheid dient, conform vastgestelde afspraken, in ieder geval aan het volgende te voldoen¹³:

1. Het voeren van een piketdienst, 24 uur per dag gedurende 7 dagen per week
2. Het ontvangen van monsters, indien noodzakelijk, 24 uur per dag en 7dagen per week
3. Overleg en advies, indien noodzakelijk gedurende 24 uur per dag en 7dagen per week, aangaande nader genoemde aangifteplichtige dierziekten.

Er bestaat geen aparte crisisorganisatiestructuur, de dagelijkse structuur binnen de WBVR organisatiestructuur wordt indien nodig opgeschaald om een eventuele crisis beter het hoofd te kunnen bieden. Dit werd in lijn met de crisisdraaiboeken voor de desbetreffende dierziekten georganiseerd. Hierbij werden specifieke aanspreekpunten benoemd en rollen toebedeeld aan specifieke personen voor het managen van de crisis. Er is bewust gekozen voor het in stand houden van dezelfde structuur om herkenning ook tijdens crisis te kunnen borgen¹⁴.

3.4.1 Uitbraken

De afgelopen programma periode hebben geen grote uitbraken plaatsgevonden. In onderstaande tabel is een overzicht van uitbraken zoals blijkt uit de WOT BD jaarrapportages van afgelopen programmaperiode. Aviaire Influenza (AI) vormde het grootste risico in jaarlijkse aangetoonde besmettingen, met een piek in 2019. Als mogelijke reden voor deze toename is het ontbreken van een ophokplicht voor uitloopkippen in de winter van 2018/2019 genoemd. Ter bestrijding van een eventuele H3N1 uitbraak werd de diagnostische capaciteit gedurende vier maanden opgeschroefd. Hieruit bleken geen aanwijzingen voor infecties en werden geen bedrijven geruimd. Uit de jaarrapportages blijkt dat in de meeste gevallen de besmetting via serologische monitoring is opgespoord en enkele via early monitoring. Voor de AI uitbraak in 2019 is gebruik gemaakt van de technieken voor genetische analyse die in project WOT-01-003-066 zijn ontwikkeld, naast analyse van LPAI introductie in Nederland werden de technieken ook toegepast voor de HPAI H5N5 introductie in Europa.

---

¹³ SLA RVV CIDC Lelystad (Bijlage 5 / Convenant LNV | Bijlage 6 Werkafspraken WOT01 SLA VWA Piketdienst)

¹⁴ Bijlage 8: Crisisparaatheid CVI i.k.v. WOT taken: 9 oktober 2014 versie 5

Tabel 6. Overzicht uitbraken gedurende 2015-2019

Uitbraak aangifteplichtige dierziekte	2015 ¹⁵	2016 ¹⁶	2017 ¹⁷	2018 ¹⁸	2019 ¹⁹
Rundertuberculose			☉		
Aviaire influenza LPAI					
• H5N2 / H7N9	☉	☉			
• H5N8 HPAI		☾	☾*		
• H5N6 en H5N3				☉	
• H6N1, H6N2 en H6N8					☾
Brucellose bij honden		☉			☉
Tularemie		☾			
Teken Encefalitis Virus (TBEV)		☉			
Newcastle Disease Virus (Genotype VIII)				☉*	

☉ = enkele gevallen, ☾ = beperkt aantal gevallen, ☾ = significant aantal waarbij activiteiten zijn opgeschaald

* = hobbyhouders/zorgboerderijen

3.4.2 Crisisparaatheid

Ten alle tijden bereidt de WOT BD zich voor op crisis. Onder deze *crisisparaatheid* wordt verstaan: het geheel aan logistiek en kennis die nodig is om adequaat verdenkingendiagnostiek en opschaling ten tijde van uitbraken te kunnen organiseren. Het gaat hierbij dus niet om de snelle kennisvermeerdering en ontwikkeling van nieuwe diagnostische tools in geval van nieuwe dierziekten, maar puur om de diagnostische capaciteit.

WBVR heeft voor elke dierziekte draaiboeken beschikbaar voor het snel opschalen van de laboratoriumdiagnostiek. Afgelopen programma periode is alleen in 2019 de diagnostische capaciteit tijdelijk opgeschaald voor het bestrijden van Aviaire Influenza. Daarnaast werd jaarlijks een interne oefening georganiseerd voor degenen die achterwachten draaien. De

¹⁵ Voortgang 2015 WOT-01 Managementrapportage februari 2016

¹⁶ Voortgang 2016 WOT-01 Managementrapportage februari 2017

¹⁷ Voortgang 2017 WOT-01 Managementrapportage februari 2018

¹⁸ Voortgang 2018 WOT-01 Managementrapportage februari 2019

¹⁹ Voortgang 2019 WOT-01 Managementrapportage februari 2020

oefening bestond, o.b.v. bekend stramien, uit een dagprogramma met trainingen en presentaties. Daarnaast werden alle draaiboeken bijgewerkt.

De geringe uitbraken van afgelopen periode zijn niet door de WOT BD geëvalueerd. Het is om deze reden moeilijk vast te stellen in hoeverre het toepassen van onderzoeksresultaten van invloed is geweest op effectieve bestrijding. In jaarrapportages werd ook geen data genoemd m.b.t. kritische grens en/of oplossingen daartoe, bijvoorbeeld ten aanzien van het kunnen garanderen van voldoende capaciteit in de achterwacht en eventuele opschaling. Uit gesprekken met meerdere interne en externe stakeholders, blijkt dat men zeer tevreden is over de snelheid en duidelijkheid waarmee de WOT BD tijdens uitbraken gehandeld heeft, met de kanttekening dat er geen significante uitbraken zijn geweest. Meerdere stakeholders geven aan vertrouwen in de WOT BD te hebben.

Gesprekspartners blikken met tevredenheid terug op de 24/7 bereikbaarheid. Hierbij kan opgemerkt worden dat bij het bereiken van de piketdienst een antwoordapparaat het eerste aanspreekpunt is, uit gesprekken blijkt een directere vorm van feedback wenselijk te zijn. De huidige communicatielijnen zijn kort, waarbij gesprekspartners meermaals het woord 'informeel' in de mond namen. Deze informele basis kan echter bij eventuele uitval van de desbetreffende personen tot gaten leiden in de organisatieprocessen.

Nederland wordt in vergelijking tot andere Europese landen als zeer effectief gezien in het bestrijden van uitbraken, zoals onder andere ook opgemerkt werd door CVO. Doordat afgelopen periode geen grote uitbraken zijn geweest is niet vast te stellen hoeverre Nederland afgelopen periode uitbraken effectief heeft bestreden, in vergelijking met andere Europese landen.

3.5 Kennisontwikkeling en in stand houden expertise

Kennisontwikkeling binnen de WOT-BD is met name gericht op taken die binnen de WOT-BD worden uitgevoerd, het beginpunt zijn de aangifteplichtige dierziekten.

Zoals toegelicht in 3.1.3 dragen onderdelen uit het Algemene, Taakgerichte en Onderzoeksgedeelte bij aan de kennisontwikkeling en het in stand houden van expertise. Tijdens de najaarsoverleggen van de adviescommissie en het opdrachtgeversoverleg werden voornamelijk de voorgestelde O-projecten besproken. Eens in de vijf jaar, bij het in werking treden van een nieuwe uitvoeringsovereenkomst, wordt ook het opzetten en onderhouden van een adequate kennisinfrastructuur afgewogen.

3.5.1 Kennisontwikkeling onder Algemeen

Activiteiten m.b.t. kennisontwikkeling in het algemene gedeelte zijn de opleidingen voor vet-microbiologen/AIOs en expertise ontwikkeling, het budget is hiervoor sinds 2015 iets verkleind maar het is niet duidelijk waarom. Hoewel actie is ondernomen ten aanzien van het risico op een tekort aan generalisten, aangekaart in de vorige programma evaluatie, lijkt het strategisch plannen van het personeelsbestand niet een vast onderdeel geweest te zijn van de rapportage met betrekking tot de algemene taken. Daarnaast is apart budget voor internationale samenwerking, waarvan kennisdeling een groot onderdeel vormt. Dit budget is afgelopen programma periode gelijk gebleven.

3.5.2 Kennisontwikkeling onder Taakgericht

De taakgerichte projecten behelzen onderzoek naar 18 thema's, waarbij de budgetten grotendeels gelijk zijn gebleven over afgelopen programma periode. Een uitzondering betreft 'dossierbeoordeling additieven', hetgeen tot 2015 heeft gelopen. Onderzoek naar 'Bijenziekten' en 'Toezicht REAVL' is sinds 2019 opgepakt. De taakgerichte projecten zijn de

projecten waarbij elke zes weken interactie is tussen beleidsmakers van LNV en de WOT BD. Om de kenniskloof te overbruggen heeft de WOT BD afgelopen programmaperiode leeswijzers en samenvattingen voor leken toegevoegd aan de jaarrapportages.

3.5.3 Kennisontwikkeling onder Onderzoeksprojecten

Afgelopen programma periode is in 54 onderzoeksprojecten geïnvesteerd (WOT-O). Hierbij is het belangrijk het onderscheid aan te halen dat binnen de WOT BD gemaakt wordt ten aanzien van de term *onderzoek*²⁰:

Diagnostisch onderzoek	Het verrichten van analyses op samples van dierlijke oorsprong met het doel vast te stellen of dieren waarvan de samples afkomstig zijn, geïnfecteerd zijn dan wel geïnfecteerd zijn geweest met een infectieus agens.
Diagnostiekontwikkeling	Ontwikkeling van testen voor analyses zoals hiervoor beschreven.
Wetenschappelijk onderzoek	Verrichten van onderzoek inclusief desk-studies met als doel het verkrijgen van kennis, inzicht en of een product. De onafhankelijkheid van het publieke onderzoek dient te worden gewaarborgd. Tevens is de onafhankelijkheid een voorwaarde voor het vertrouwen van de burger in de overheid op het terrein van de diergezondheid.

Verreweg het merendeel van de onderzoeksprojecten had een looptijd van minder dan drie jaar. Gedurende de gehele programma periode is in deze projecten jaarlijks geïnvesteerd: CoVetLab Club 5, AI pluimvee-mens, Preparing emerging pathogens. In 2019 zijn 13 nieuwe onderzoeksprojecten gestart. Over de resultaten van de onderzoeken wordt in de jaarrapportages een beknopt beeld voor de leken geschetst, alsmede een uitgebreide versie voor specialisten. Resultaten over opbrengsten in het kader van preventie, monitoring en kennisdeling worden niet beoordeeld en alleen beschreven indien noemenswaardig.

3.5.4 Besluitvorming over welke kennis te ontwikkelen

Medewerkers binnen de WOT BD kunnen voorstellen indienen. Met oog op lacunes en langetermijnbehoeften werden calls geformuleerd, waarbij focus lag op de WOT BD taken. Elk voorstel werd via de WBVR onderzoekscommissie beoordeeld in termen van wetenschappelijke context, opzet en relevantie voor de WOT BD. Er was hierbij geen voorop vastgestelde normering en het is niet zichtbaar in hoeverre de onderzoekscommissie zich liet adviseren door externe experts. Wel kwam uit een interview naar voren dat de onderzoekscommissie soms suggesties doet ten aanzien van waardevolle samenwerkingen. De voorstellen die voldoende aantrekkelijk blijken worden jaarlijks tijdens de onderzoeksdag aan NVWA, LNV en OC voorgelegd. Op basis van de opgehaalde beoordelingen en adviezen maakt WOT BD een prioriteitenlijst. Deze lijst werd tot slot elk najaar ter besluit voorgelegd aan het opdrachtgeversoverleg, middels advisering van de adviescommissie. Door wisselende aanwezigheid van de AC leden viel de mogelijkheid tot discussie doorgaans weg om tot een definitief advies te komen ten aanzien van de toekenningen. Het advies van de AC ten aanzien van de prioriteitenlijst werd afgelopen programmaperiode volledig door OO overgenomen.

²⁰ Bijlage 4 Leidraad beslisboom CVI 22012015

3.5.5 Kennisdeling

Er is ruimte om meer kennis van buiten naar binnen te halen. Vooral nog zijn primaire bronnen publicaties, congressen en EU-netwerken. Bij beoordeling van onderzoeksvoorstellen bleek samenwerking met externe partijen geen criterium. Resultaten van binnen de WOT BD uitgevoerde projecten werden gedeeld via publicaties (incl. vakbladen), congressen, via netwerken en soms ook op de jaarlijkse onderzoeksdag. Kennisdeling lijkt in beperkte mate tot stand te komen door interactie.

In vergelijking met de Deense en Duitse zusterorganisaties lijkt WOT BD in termen van kennisdeling met praktijkorganisaties in Nederland een meer gesloten systeem te zijn, deling vindt via wetenschappelijke kanalen plaats. In Duitsland is de financiering van het federale Friedrich-Loeffler Instituut volledig met publieksgelden gedekt. Er wordt samengewerkt met meerdere (universitaire) kennisinstellingen en er wordt binnen meerjarige onderzoeksprogramma's een balans gerealiseerd voor zowel korte als lange termijn onderzoeksprojecten. Er is geen strikte scheiding tussen private en publieke opdrachten. Internationaal is het Friedrich Loeffler Instituut (FLI) actief betrokken in samenwerkingen en projecten met onder meer de World Organisation for Animal Health (OIE), the European Food Safety Authority (EFSA), the World Health Organisation (WHO) en de Food and Agriculture Organisation (FAO). Het FLI omarmt het concept "One Health", wat refereert aan de eenheid tussen humane- en dierlijke gezondheid en de omgeving. In lijn hiermee is het instituut nauw betrokken binnen het DZIF (het Duitse RIVM) om expertise uit te wisselen op het gebied van diergezondheid.

In Denemarken worden de WOT-taken uitgevoerd door een consortium (DK-VET) bestaande uit het nationaal referentie laboratorium (SSI) en de Universiteit van Kopenhagen (KU). Het consortium wordt gefinancierd middels een subsidie van het Deense Ministerie van Milieu en Voedselvoorziening (MFVM). Per 2020 is DK-VET volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de WO taken. Opvallend hierbij is dat personeel van de vorige uitvoerder van WO taken, DTU, is meeverhuisd naar KU om continuïteit van kennis en expertise te waarborgen. Het onderzoek uitgevoerd door DK-VET is zowel fundamenteel als toegepast en is gericht op ondersteuning van crisisparaatheid en advisering aan overheden. De onderwerpen van onderzoek zijn vergelijkbaar met de WOT BD, en wordt via CoVetLab ook met de WOT BD samengewerkt. Doordat de Universiteit van Kopenhagen (KU) SUND ook verantwoordelijk is voor de opleiding van dierenartsen alsmede promovendi met veterinaire achtergrond zijn de lijnen zeer kort met de vergelijkbare WOT BD activiteiten.

Door de WOT BD is afgelopen programmaperiode ook werk gemaakt van kennisontsluiting via de WUR-website, dit volgt het stramien van andere WUR-projecten maar beperkt daarmee de ruimte om meer te ontsluiten ten aanzien van de WOT BD, de activiteiten en in het bijzonder: interactie met stakeholders. Uit verschillende interviews met externe stakeholders blijkt veel interesse om meer samen te werken en zo kennis beter te ontsluiten. Specifiek met betrekking tot onderzoeksprogrammering tussen universiteiten is nog veel ruimte voor integratie. Er wordt door WOT BD gekeken of dat binnen WOT-O projecten realiseerbaar is.

3.5.6 Monitoring & sturing

Rondom de onderzoeken in uitvoering vindt interactie met LNV plaats langs taakgerichte lijnen, waarbij projectleider elke zes weken direct contact met LNV heeft. Informatieverstrekking ten aanzien van de O-projecten is gedurende de programmaperiode verbeterd door ook in meer leekentermen over de projecten te rapporteren. Dit gaf echter pas achteraf een duidelijk beeld, waardoor binnen het OO in zeer beperkte mate over monitoring gesproken kan worden. Hoewel uit meerdere gesprekken blijkt dat men zeer te spreken is over de resultaten van de WOT BD, is ten aanzien van het ontsluiten van (te verwachten)

onderzoekresultaten nog winst te behalen. Door meer te investeren in uniforme afwegingen en transparante verwachtingen wordt het makkelijker om meer in te zetten op preventief beleid op de lange termijn. Binnen het OO werd op basis van de geboden informatie weinig sturing gegeven, bijvoorbeeld of kennis voldoende benut wordt en waar samenwerking gewenst is.

4. Analyse

4.1 Analyse aan de hand van de deelvragen

4.1.1 Evaluatie vraag 1 - taken en wettelijk bepaalde doelen

De eerste vraag die aan het evaluatieteam werd meegegeven is in wezen de vraag die de *raison d'être* raakt van het WOT BD programma, t.w.: "Worden de wettelijk vastgelegde doelen behaald door middel van geformuleerde taken?"

De analyse van documenten en van de expertinterviews levert hierover een positief beeld op. Ook de analyse door de Rijks Audit Dienst (2015) stelt dat de gecontracteerde taken noodzakelijk zijn om wettelijk bepaalde doelen te kunnen behalen. Ook de CVO is expliciet positief over de gerealiseerde diagnostiek voor de crisisorganisatie. Meer in detail is het beeld dat er in de afgelopen jaren geen noodzaak is geweest de taken qua ordening en definiering te veranderen. Er is expliciete positieve waardering over de taken Onderzoek en Kennisontwikkeling. Wel kan geconstateerd worden dat er mogelijkheden zijn om de effectiviteit en efficiëntie – in termen van besturing en programmering ervan – te verbeteren. Dit wordt in de navolgende secties besproken bij het adresseren van deze aspecten.

Hoewel de resultaten van de 24/7 achterwacht goed zijn, blijkt uit de interviews onzekerheid te bestaan ten aanzien van het proces. Dit zou weggenomen kunnen worden door een (digitale) feedbackloop in te stellen, zodat de status van de aangevraagde diagnostiek direct bekend is. Er is beperkt toezicht op de ontwikkeling in het veld van private laboratoria en hoe private laboratoria tegen de uitoefening van deze toezichthoudende taak aankijken. De meest recente SLA voor uitvoering van diagnostiek is opgesteld in het jaar 2017. De actualisatie van de SLA vereist aandacht, ook naar aanleiding van nieuwe dierziekten en de corona pandemie.

Net als een topsporter dagelijks oefent om eigen prestaties te verbeteren dient ook crisisparaatheid met regelmaat geoefend te worden. Afgelopen periode had ruimte kunnen bieden om juist crisisoefeningen op te schalen naar een groter formaat door externe stakeholders te betrekken.

Crisisoefeningen bieden ook een welkome gelegenheid om kennis buiten de organisatie te delen, zo ontstaat ook (beter) zicht op eventuele gaten. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in de jaarlijkse crisisoefeningen die in Denemarken georganiseerd worden, waarbij alle groepen stakeholders aan zet zijn. Verschillende externe stakeholders van de WOT BD hebben aangegeven graag aan crisisoefeningen mee te willen doen. De WOT BD heeft aangegeven deze oefeningen te willen organiseren. Deze crisisoefening zou gezamenlijk met externe stakeholders geëvalueerd kunnen worden om vervolgens waar gewenst aanpassingen in draaiboeken door te voeren. De opgedane kennis zou ook met andere partners binnen overheid en het bedrijfsleven gedeeld kunnen worden. Uit interviews blijkt dat er beperkt specialisten vanuit de overheid met WOT BD betrokken zijn, meer inhoudelijke kennisdeling zou daarom toegevoegde waarde kunnen zijn.

4.1.2 Evaluatie vraag 2 - effecten op het handelsverkeer

De vraag die hier aan de orde is "Wat is het effect op het handelsverkeer geweest door besmettingen van voedsel?" is logischerwijs slechts in beperkte mate te beantwoorden, daar deze evaluatie gericht is op het WOT BD programma. Dit programma is een (groot) onderdeel van een reeks van factoren die effecten op het internationale handelsverkeer beïnvloeden. In feitelijke zin was er in de periode 2015-2019 geen sprake van uitbraken, waardoor ook de empirische basis ontbreekt om hierover een uitspraak te kunnen doen.

4.1.3 Evaluatie vraag 3 - kostenefficiëntie

De beantwoording van de vraag "Worden de doelen op een zo kostenefficiënt mogelijke manier behaald?" was in redelijke mate mogelijk.

De WOT BD heeft in de periode 2015 – 2019 de activiteiten binnen de vastgestelde budgetten gerealiseerd. Er was geen sprake van indexatie, waardoor in feite het budget in de afgelopen jaren verkleind is.

Binnen T-projecten zijn vaststaande budgetten gehanteerd, hetgeen de flexibiliteit beperkte waar het ging om het stellen van korte en lange termijn prioriteiten. Waar de onderzoekscyclus eerst via calls verliep is er de laatste jaren meer op thema's gestuurd. Eén van de motieven hiervoor was om een efficiëntieslag te maken, om meer opbrengst uit het beschikbare budget te halen. De resultaten hiervan zijn nog niet zichtbaar, maar zullen naar verwachting bij het aflopen van gegunde projecten concreet worden. Andere interventies om de kostenefficiëntie (structureel) te verbeteren konden door het evaluatieteam niet worden opgetekend, maar mogelijk is hiervan impliciet en de facto wel sprake door het zoeken van aansluiting op EU-programma's en -netwerken bij de keuze van projecten.

4.1.4 Evaluatie vraag 4 - de uitvoering van de WOT BD ten opzichte van de EU-wetgeving

Voor het beantwoorden van de vraag "Hoe verhoudt de uitvoering van de WOT BD zich ten opzichte van de EU-wetgeving?" is het van belang naar de wijzigingen in de context te kijken.

De relevante EU-wetgeving heeft in de periode 2015 – 2019 wijzigingen op verschillende uitvoeringsniveaus met zich mee gebracht. Het betreft wijzigingen binnen én buiten het werkterrein van de WOT BD waardoor sprake is van een grijs gebied welke wijzigingen strikt binnen de WOT BD zijn uitgevoerd.

Het evaluatieteam kon optekenen dat er door de WOT BD en door de HCU bij twijfel vanuit een weloverwogen voorzorgprincipe is gehandeld, in lijn met het convenant met LNV.

Binnen de HCU zijn gerichte investeringen gedaan om tijdig aan nieuwe EU-wetgeving te kunnen voldoen.

Binnen de WOT-BD is compliance met EU-regelgeving binnen budget geborgd in daartoe ingerichte projecten, binnen de taakgerichte T-projecten die specifiek aan (groepen) dierziekten zijn gekoppeld. Faciliterend aan de T-projecten werden er binnen een WOT-A (algemeen) project maandelijkse overzichten gemaakt van de (mogelijke) wijzigingen in wetgeving, en was er een WOT-A project dat de kwaliteit (ISO17025) coördineerde.

De WOT BD werkt ook samen met internationale partners. Tijdens de vorige evaluatie werd middels een vergelijking met Denemarken ingezoomd op de 24/7 organisatie. Voor deze evaluatie is met name de structuur van de WOT BD taken vergeleken, in zowel Denemarken als Duitsland.

In vergelijking met de Nederlandse WOT BD valt het volgende op:

In Duitsland zijn de WOT BD taken ondergebracht in het federale onderzoeksinstituut naar diergezondheid, Friedrich Loeffler Institut (FLI), waarvoor financiering (103 miljoen euro) voor lange termijn geborgd is. Ook investeerde de federale regering 260 miljoen euro in infrastructuur waarmee o.a. twee HCU met biosafety niveau 4 gebouwd werden van elk 66 m². Een unicum in Europa. Binnen de forse onderzoeksprogramma's (ook voor H2020, WHO en FAO) wordt evenwicht geborgd tussen korte en lange termijn. De brede commissie die op C-niveau elf disciplines binnen diergezondheid dekt, inclusief twee wetenschappers, draagt bij aan veel kruisbestuiving en kennisontwikkeling in lijn met het *one health principe*. Hoewel het Nederlandse WOT BD budget bijna niet te vergelijken is met de federale bijdrage biedt het

toch waardevolle aanknopingspunten als het gaat om inrichting en aansturing van onderzoeksprogramma's.

Ook in Denemarken wordt veelvuldig op een integrale aanpak ingezet, in lijn met het *one health principe*; de WOT BD taken zijn in een consortium belegd, bestaande uit het nationaal referentie laboratorium (SSI) en de Universiteit van Kopenhagen (KU). Het consortium wordt gefinancierd middels een subsidie van het Deense Ministerie van Milieu en Voedselvoorziening (MFVM). De processen, ook bij crisis, zijn gebaseerd op nauwe samenwerking met externe stakeholders, inclusief industrie. Werkprogramma's worden een jaar van tevoren goedgekeurd, waarbij in het SLA bepaald is dat verschillende partijen van tevoren bevragd worden voor input. De intensieve samenwerking met externe partijen blijkt ook uit de jaarlijkse crisioefeningen die grootschalig worden opgezet om juist de verschillende schakels in de keten goed te kunnen testen, kennis uit te wisselen en op basis daarvan de draaiboeken bij te werken.

4.1.5 *Evaluatie vraag 5 - proportionaliteit van onderzoek*

Om enige vorm van beantwoording op deze vraag "Hoe proportioneel is het onderzoek onder WOT BD ten opzichte van de taken die de WOT BD heeft?" te kunnen formuleren, is allereerst de vraag aan de orde welke normen gehanteerd zijn.

Wij constateren dat de WOT BD de budgettaire verdeling gevolgd heeft zoals deze met LNV is overeengekomen. In zekere zin is dit een vorm van normering, zonder dat deze in meer detail in het convenant tussen LNV en de WOT BD is geëxpliciteerd.

Het evaluatieteam kon niet optekenen dat er actief gezocht is naar een verdere vorm van normering, waartoe bijvoorbeeld benchmarking met min of meer vergelijkbare Europese aanpakken had kunnen dienen. Ook de wijze van onderzoekprogrammering, prioritering en selectie van projecten bood geen aangrijpingspunten om de proportionaliteit te kunnen beoordelen.

Het resultaat van het uitgevoerde onderzoek in de periode 2015 – 2019 is ondermeer zichtbaar in de kwaliteit van kennis die de WOT BD heeft gerealiseerd; daarover tekent het evaluatieteam op dat er tevredenheid heerst bij de stakeholders. Wel kon worden geregistreerd dat andere onderzoeksgroepen buiten WOT BD en WBVR meer uitwisseling en integratie van kennis verwacht hadden. Kennisdeling is door de WOT BD weliswaar via publicaties (in vakbladen) gerealiseerd, maar meer expliciete kennisontwikkeling en -deling in termen van preventie, diagnostiek en crisis bestrijding kon niet zichtbaar worden gemaakt.

4.1.6 *Evaluatie vraag 6 - hoeveel onderhoud van expertise is nodig?*

Meer specifiek is hier de vraag aan de orde "Hoeveel onderhoud van expertise is nodig om de doelstellingen van de WOT BD te behalen?".

Het evaluatieteam kon niet vaststellen op basis van welke normen er door de WOT BD geïnvesteerd is in onderhoud van expertise, of in respectievelijk specialistische en meer generalistische expertise. Uit de documenten die de WOT BD aanreikt aan de Adviescommissie en aan het Opdrachtgeversoverleg blijkt geen expliciete aandacht te zijn voor een middellange termijnplanning van benodigde expertise ontwikkeling. Bij de HCU zijn wel expliciete keuzes af te lezen om bijvoorbeeld beheerexpertise binnenshuis te ontwikkelen in plaats van in te huren.

4.1.7 Evaluatie vraag 7 – anticiperend vermogen

De WOT BD anticipeerde de facto op toekomstige ontwikkelingen door in onderzoeksprojecten te werken aan lange termijn vraagstukken, ingebed in EU-netwerken en -projecten. Welke keuzes hierbij werden gemaakt, is voor het evaluatieteam niet vast te stellen.

In de jaarrapportages is geen expliciete afweging zichtbaar, ook in de Adviescommissie en het Opdrachtgeversoverleg is dit in de periode 2015 – 2019 geen onderwerp van gesprek geweest.

Het formuleren van een geobjectiveerde risicoafweging in samenwerking met DAD is nog niet afgerond. Voor prioritaire onderzoeksgebieden is rond 2015 een start gemaakt met het opstellen van een witte vlekken plan om thema's te identificeren op het terrein van dierziekte preventie, w.o. zoönosen en vector verspreide dierziekten. Afronding van deze analyse heeft nog niet plaatsgevonden, ook kon het evaluatieteam niet vaststellen wie eigenaar is van deze analyse en planvorming.

4.1.8 Evaluatie vraag 8 – de positie van de HCU jegens de WOT BD

Het evaluatieteam heeft niet kunnen registreren welke specifieke interventies zijn ondernomen om de positie en het gebruik van de HCU binnen het WOT BD programma te optimaliseren, maar bij de HCU en de WOT BD heersen positieve beelden over de samenwerking.

Met het verschuiven van de verantwoordelijkheid voor de HCU naar WBVR in 2015, lijkt er meer ruimte te zijn ontstaan voor marktwerking en optimalisatie van het gebruik van de HCU. Het gebruik van de HCU voor en door derden wordt hierbij gestimuleerd. Hierdoor zijn de HCU-kosten beter gedekt wat de efficiëntie heeft verhoogd. Wat betreft de kosten en financiering van de HCU, zijn er afspraken gemaakt over de hoogte van de sectorbijdrage voor de exploitatie van de HCU.

De HCU realiseert investeringen in lijn met vastgestelde doelen en de meerjarenplanning. Wetswijzigingen worden op de voet gevolgd en waar nodig worden investeringen voorbereid, ten bate van het dierenwelzijn, en ook ter realisatie van de klimaatdoelstellingen. Deze investeringen worden voldoende besproken in de adviescommissie HCU, waarmee toezicht op de investeringen wordt gewaarborgd.

4.2 Implementatie aanbevelingen vorige evaluatie (evaluatievraag 9)

De aanbevelingen uit de vorige evaluatie, om een duidelijker onderscheid aan te brengen tussen contractonderzoek en wettelijke taken, is destijds vlot en systematisch opgevolgd, in termen van organisatie.

In de feitelijke uitvoering van taken is er desalniettemin sprake van enige vorm van onduidelijkheid, waarvan het evaluatieteam twee voorbeelden kon optekenen.

- De duale rol van WBVR (NRL én privaat laboratorium) schept onduidelijkheid, met name waar WBVR vanuit haar private rol meedong in een aanbestedingstraject voor diagnostiek. Hierbij werd de gunnende partij, LNV, voor de taak gesteld om te bepalen welk deel van de kosten wel of niet gesubsidieerd werden vanuit de andere WBVR taken.
- Sedert de vorige evaluatie wordt een zgn. 'beslisboom' toegepast voor het selecteren van projecten die vanuit de WBVR worden voorgesteld aan de WOT BD. Het hanteren van deze procedure heeft echter niet geleid tot afwijzing van projecten. Het is daarmee niet transparant welke afweging daadwerkelijk wordt gemaakt. Noch of er daadwerkelijk sprake is van een anticiperende werking van deze beslisboom doordat vanuit WBVR al een voorselectie wordt gemaakt.

In de strekking van de aanbevelingen uit de vorige evaluatie, zijn de volgende observaties te noteren over de besturing en programmering van de WOT BD activiteiten in de afgelopen jaren.

De wijze van besturing en programmering is te typeren als een gesloten systeem, waarbij interactie voornamelijk plaatsvindt tussen een beperkte groep individuele experts van LNV en van de WOT BD. De betrokkenheid in de besturing en programmering vanuit andere universiteiten dan de WUR, de NVWA en het RIVM is in de afgelopen jaren beperkt geweest.

Het zwaartepunt van de programmering lijkt de facto te liggen bij de WBVR in de vorm van voorselectie van projecten – in samenspel met het hoofd WOT BD.

Het Opdrachtgeversoverleg (OO) binnen LNV sprak in hoofdlijnen over de voortgang en ontwikkeling van het programma, er zijn geen situaties geweest waarin het OO tot anticiperende besluiten kwam die de WOT BD moest opvolgen. Noch is sprake geweest van het aanbieden van keuzes in prioriteitstelling door het OO.

De Adviescommissie had de facto een primair toetsende en volgende functie jegens het hoofd WOT BD. Er zijn geen situaties bekend waarin de AC door het OO om advies werd gevraagd over te stellen prioriteiten, ook zijn geen anticiperende adviezen van de AC jegens het hoofd WOT BD getraceerd. Een recent voorbeeld daarvan is de werving en selectie van het nieuwe hoofd WOT BD in 2020, dat bleek geen bespreekpunt te zijn geweest in de AC.

Er wordt door leden van de AC gesproken over een afname van de rol van de AC, hetgeen het evaluatieteam niet met feiten heeft kunnen onderbouwen, aangezien het niet tot de scope behoorde om een vergelijking te maken met de voorgaande periode. Wel kon genoteerd worden dat de AC laat in de jaarcyclus betrokken werd bij programmering en prioritering. Jaarstukken zoals jaarplannen en -rapportages worden laat aangeleverd, keuzes werden niet aangeboden en stukken werden niet in meerdere rondes, informerend, opiniërend, besluitvormend, behandeld. De feitelijke deelname in de AC vanuit andere vakgroepen dan van de WUR, het RIVM en de NVWA was beperkt.

Naast de ontwikkeling van de rol van de AC en de werking hiervan op de programmering van de WOT BD en op besluitvorming door het OO, kon het evaluatieteam noteren dat er vragen zijn over de robuustheid en continuïteit van expertise bij de opdrachtgever. Inhoudelijke deskundigheid op het werkkterrein van de WOT BD wordt binnen LNV gedragen door enkele individuele experts, waaronder de CVO. Dit vormt een risico ten aanzien van continuïteit en voor responsiviteit in langdurige crisissituaties.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Effectiviteit

- De WOT BD lijkt effectief te opereren, er zijn in de afgelopen 5 jaren geen significante uitbraken geweest die niet gehanteerd konden worden.
- De effectiviteit staat onder druk, met name op twee domeinen. Door het verlengen van de keten, door de inzet van private labs waarop geen regie zit. En doordat de WOT BD in beperkte mate structureel is ingebed in de onderzoekprogrammering van Wageningen University & Research en van vakgroepen bij de Universiteit Utrecht en de Erasmus Universiteit.

Efficiëntie

- De WOT BD heeft de maatregelen doorgevoerd die naar aanleiding van de vorige evaluatie 5 jaar geleden zijn vastgesteld. Er kan worden geconcludeerd dat efficiëntie van het gebruik van de HCU is toegenomen.
- Specifieke interventies om de efficiëntie verder te verhogen zijn niet zichtbaar. De facto zijn, zonder dat er zichtbaar nadere prioriteiten zijn gesteld, dezelfde taken uitgevoerd met een afnemend budget. Het budget van de WOT BD is in de afgelopen 5 jaar niet gestegen, bij correctie voor inflatie (1,5%) is het in feite gedaald.
- Budgetten voor nog af te ronden onderzoek (NAPRO) zijn substantieel. In de periode 2015-2019 betraf dit jaarlijks tenminste 13% van het totale WOT BD onderzoeksbudget, waarbij in de afgelopen jaren een stijging optrad tot 22% van het totale onderzoeksbudget in 2019. Daar het om NAPRO gaat, kan dit bedrag niet op andere projecten worden ingezet.
- Kanttekeningen zijn te maken bij de middelen(inzet) voor crisisparaatheid; het budget hiervoor is niet tot activiteiten te herleiden (bijv. piket, oefeningen met geactualiseerde procedures, projecten, ICT etc.). De organisatiestructuur is in crisistijd gelijk aan die buiten crisistijd. Voor mogelijke langdurige crisissituaties zijn geen scenario's aangetroffen, noch een analyse van nadere prioritering van 24/7 diagnostiek op de meest voorkomende besmettelijke dierziekten.
- Het aantonen van het belang van de HCU voor de sector is een punt van aandacht, waar bedrijven ervaren dat zij een relatief hoge bijdrage moeten leveren. Een eventuele verhoging van de sectorbijdrage vereist een heldere argumentatie en verantwoording van de gemaakte kosten binnen de HCU.

Anticiperend vermogen

- Er is wel een begin van een meerjarenvisie, maar geen uitgewerkt meerjarenplan.
- De 'witte vlekken' exercitie van prioritaire onderzoeksgebieden is (nog) niet afgerond.
- Objectivering van de risico afweging is (nog) niet afgerond.

Kennisontwikkeling

- De WOT BD werkt de facto planmatig aan kennisontwikkeling, er is echter geen meerjarenplanning waartegen een systematische en transparante afweging wordt gerapporteerd. Hierdoor is ook de resultaatstoetsing tegen de doelen van het kennisontwikkelingsprogramma niet zichtbaar.
- Door ontbreken van een meerjarenplanning, is bij de WOT BD – anders dan in het buitenland gebruikelijk is – niet zichtbaar welke impact de WOT BD heeft op de strategische middellange termijn programmering van wetenschappelijke programma's van betrokken Nederlandse universiteiten.
- In recente jaren is de WOT BD gestart met thematische programmering t.a.v. kennisontwikkeling. Besluitvorming m.b.t. investeringen in onderzoeksprojecten is nog niet geformaliseerd en daardoor niet transparant.

Maatregelen n.a.v. de aanbevelingen uit de vorige evaluatie in 2014

- De aanbevelingen uit de evaluatie van 2014 zijn vlot en systematisch opgevolgd.
- Op het punt van efficiëntie is wel de organisatorische scheiding snel doorgevoerd, maar zijn verdere interventies niet zichtbaar.
- Een duidelijke aansturing in lijn met de gewijzigde structuur lijkt achterwege te zijn gebleven.

Aansturing en programmering WOT BD vanuit het department (governance)

- De Adviescommissie kent een beperkte wetenschappelijke bezetting naar omvang en naar verscheidenheid in disciplines die noodzakelijk is om een strategische meerjarenafweging mogelijk te maken.
- Er is in de afgelopen periode door de Adviescommissie en het Opdrachtgeversoverleg geen meerjarenplan gehanteerd als toetsingskader, anders dan het raamcontract tussen LNV en WOT BD. De jaarcyclus van planning en verantwoording die de WOT BD met de Adviescommissie deelde was niet transparant, daarmee was ook de prioritering in projecten en activiteiten binnen de WOT BD niet transparant. De Adviescommissie heeft geen zichtbare afwegingen tussen prioriteiten en beschikbare middelen gemaakt. Vanuit het Opdrachtgeversoverleg zijn hierover geen vragen neergelegd bij de Adviescommissie.
- De sturende en toezichhoudende rol van de Adviescommissie van de WOT BD is niet zichtbaar, er lijkt beperkte continuïteit te zijn in deelname aan halfjaarlijkse vergaderingen, stukken komen (te) laat beschikbaar, er is geen formele opvolging.

5.2 Aanbevelingen

De eerste aanbeveling is de effectiviteit van het WOT BD programma te vergroten door de verankering ervan in de wetenschappelijke programma's van het RIVM en de betrokken Nederlandse universiteiten te versterken. Tevens zou de regierol op de private laboratoria moeten worden versterkt.

De tweede aanbeveling is dat het WOT BD programma op zich en in zijn aansturing vanuit het departement een duidelijke middellange termijnstrategie ontwikkelt die nadrukkelijk anticipeert op langduriger crises, als onderdeel van de Europese agenda.

De derde aanbeveling is dat de strategische en tactische aansturing van het programma wordt versterkt. Enerzijds door een bredere samenstelling van de Adviescommissie, door een

meer sturende taakopvatting van de Adviescommissie en van het Opdrachtgeversoverleg. Anderzijds doordat de WOT BD in zijn tactische besturing van programmalijnen en operationele jaarplanning en rapportages duidelijker keuzes en prioriteiten aanbiedt aan de Adviescommissie en het Opdrachtgeversoverleg.

Appendices A Geraadpleegde bronnen

Auditdienst Rijk, Eindrapport ADR WOT-analyse EZ – brede doorlichting, 2015

Berenschot, evaluatie WOT BD, oktober 2014

DK-VET, Website DK-VET - dkvet.dk, 2020

DK-VET, Ydelsesaftale Veterinaer, 2020

Friederich Loeffler Instituut, Website FLI - fli.de, 2020

Friederich Loeffler Instituut, Tiergesundheitsgesetz, 2018

Friederich Loeffler Instituut, Animal Health Report FLI, 2018

Meerjarenwerkafpraak WOT BD 2015 – 2019

Ministerie van LNV, Samenstelling Adviescommissie en Opdrachtgeversoverleg WOT BD

Ministerie van LNV, Concept visie WOT BD 25062020

Ministerie van LNV, Omschrijving WOT taken binnen WOT BD

Ministry of Environment and Food of Denmark, Animal Health in Denmark, 2018

SLA RVV CIDC Lelystad

SLA NVWA-CVI 03102013 ter goedkeuring

SLA VWA piket

Uitvoeringsovereenkomst betreffende de uitvoering van Wettelijke (Onderzoeks)Taken op gebied van besmettelijke dierziekten (2015 - 2019)

WBVR, Jaarrapportages HCU 2015 – 2019

WOT BD, Afwegingshulplijst BD

WOT BD, Bijlage 1 – Regelgeving WOT-01 2015 – 2019

WOT BD, Bijlage 1 – Verzameling A-projecten 2019

WOT BD, Bijlage 2 – Verzameling T-projecten 2019

WOT BD, Bijlage 3 – Verzameling O-projecten 2019

WOT BD, Bijlage 4 – Leidraad-beslisboom CVI 22012015

WOT BD, Bijlage 5 – Borging onafhankelijkheid

WOT BD, Bijlage 7 – Scenario's erkenning en toezichtsfunctie

WOT BD, Bijlage 8 – Crisisorganisatie

WOT BD, Bijlage 10 – HCU uitwerking exploitatiebijdrage EZ 2015 - 2034

WOT BD, Jaarrapportages WOT BD 2015 – 2019

WOT BD, Voortgangsrapportage WOT BD 2019 en planning 2020

WOT BD, verslagen overleggen AC 2016 – 2019

WOT BD, verslagen overleggen OO 2015 – 2019

WOT BD, verslagen overleggen AC HCU 2015 - 2019

WOT-statuut, d.d. 1 april 2018

Appendices B Onderzoeksvragen

Vraag #	Evaluatievraag deze vragen betreffen de periode 2015 – 2019
1	Worden de wettelijk vastgelegde doelen behaald door middel van geformuleerde taken?
1a	Welke taken zijn uitgevoerd in relatie tot de wettelijk vastgelegde doelen?
1b	Zijn de doelen veranderd t.o.v. de periode tot 2014?
1c	Hoeveel nationale en uitbraken elders in Europa zijn er geweest tussen 2015 en 2019?
1d	Zijn de uitbraken in deze periode effectief bestreden, gebruikmakend van onderzoeksresultaten? [aantal besmettingen, besmettingsratio lengte van uitbraak in tijd, % getroffen van de betreffende veestapel, vgl. t.o.v. vorige periode] [duidelijke, adequate en tijdige communicatie over toe te passen onderzoekresultaten]
1g	Hoe presteerde Nederland in vergelijking met andere Europese landen op het gebied van effectiviteit van het bestrijden van uitbraken?
2	Wat is het effect op het handelsverkeer geweest door besmettingen van voedsel?
2a	Hoe ontwikkelde het handelsverkeer zich voor, tijdens en na de uitbraak? Is handel door besmettingen van voedsel gekrompen? Met welke economische impact?
2b	In hoeverre kwam dit door wantrouwen over de veiligheid van het voedsel?
2c	Welke belemmeringen traden op in het handelsverkeer?
2d	Welke belemmeringen hadden een directe relatie met besmettingen?
3	Worden de doelen op een zo kostenefficiënt mogelijke manier behaald?
3a	Welke norm wordt hiervoor gehanteerd? Wordt deze norm periodiek internationaal afgestemd?
3b	Hebben er interventies plaatsgevonden met als doel de kostenefficiëntie te verbeteren?
3c	Zijn de effecten van deze interventies zichtbaar in de rapportages?
4	Hoe verhoudt de uitvoering van de WOT BD zich ten opzichte van de EU-wetgeving ?
4a	Is de huidige uitvoering noodzakelijk volgens Europese regels?
4b	Zijn de WOT-taken in andere EU lidstaten op vergelijkbare manier georganiseerd?
4c	Indien er geen Europese verplichting zou zijn, zou WOT BD op een andere manier worden uitgevoerd?
5	Hoe proportioneel is het onderzoek onder WOT BD ten opzichte van de taken die de WOT BD heeft?

5a	Worden hiervoor vaste normen gehanteerd? Zo ja, waar zijn deze van afgeleid?
5b	Zijn deze normen in de periode 2015-heden veranderd? Zo ja, hoe?
5c	Wordt kennis van elders voldoende benut en wordt voldoende samengewerkt om kennis te ontwikkelen?
6	Hoeveel onderhoud van expertise is nodig om de doelstellingen van de WOT BD te behalen?
6a	In welke mate wordt in expertiseontwikkeling geïnvesteerd? [#euro, #uren]
6b	Is dit in lijn met de te verwachten risico's?
6c	Worden hiervoor vaste normen gehanteerd? Zo ja, waar zijn deze van afgeleid?
6d	Zijn deze normen in de periode 2015-heden veranderd? Zo ja, hoe?
6e	Hoe is de ontwikkeling van expertise geregeld in andere EU-lidstaten?
7	In welke mate anticipeert de WOT BD op toekomstige ontwikkelingen?
7a	Met welke toekomstige ontwikkelingen houdt men rekening in termen van risico's?
7b	Welke regelingen zijn geïmplementeerd om de toekomstige risico's te beperken?
7c	Zijn daarvoor extra middelen aangetrokken of is op andere zaken gekort?
8	De HCU is erg belangrijk voor de wettelijke taken van WOT BD. Wordt voldoende zorggedragen voor optimalisatie van positie en gebruik van de HCU ?
8a	In welke verhouding is afgelopen periode [2015-heden] in de HCU geïnvesteerd t.o.v. het totale WOT BD budget?
8b	Heeft WR -conform inspanningsverplichting- het gebruik van de HCU geoptimaliseerd? Incl. gebruik voor/door derden?
8c	Past de huidige positie van de HCU binnen de WOT BD nog wel?
9	Zijn de aanbevelingen uit de vorige evaluatie (voldoende) doorgevoerd ?
9a	Wat waren de aanbevelingen uit de vorige evaluatie?
9b	Wat waren de implementatie afspraken en zijn hier KPIs aan gekoppeld?
9c	Is de onafhankelijke uitvoering nu voldoende gewaardborgd?

Appendices C Lijst van geïnterviewden

LNV

- Annemarie Bouma
- Christianne Brusckke
- Françoise Divanach
- John Verkerk
- Marlies Hanssen
- Theo Janssen

VWS

- Arie Ottevanger

WUR / WOT BD

- Ludo Hellebrekers
- Marc Engelsma
- Martin Scholten
- Martin Schutte
- Matthijn de Boer
- Menno van Manen
- Willy Loeffen

UU, Faculteit Diergeneeskunde

- Arjan Stegeman

Erasmus MC

- Ron Fouchier

NVWA

- Antoon Opperhuizen
- Arco van der Spek
- Marcel Spierenburg

RIVM

- Arjen van de Giessen
- Joke van der Giessen

Brancheorganisaties

- Alfred van Lenthe (POV)
- Ben Dellaert (Avined)
- Bertus Doppenberg (Melkveehoudersbond)
- Mark Vossen (POV)
- Mona van Spijk (NZO)
- Oscar Meuffels (NZO)
- Yvonne Goos (ZuivelNL)

KNMV

- Sophie Deleu

Gezondheidsdienst voor dieren

- Marieke Augentijn

Friedrich Loeffler Instituut (FLI)

- Thomas Mettenleiter

Fødefarestyrelsen (FVST)

- Birgitte Beck Jørgensen

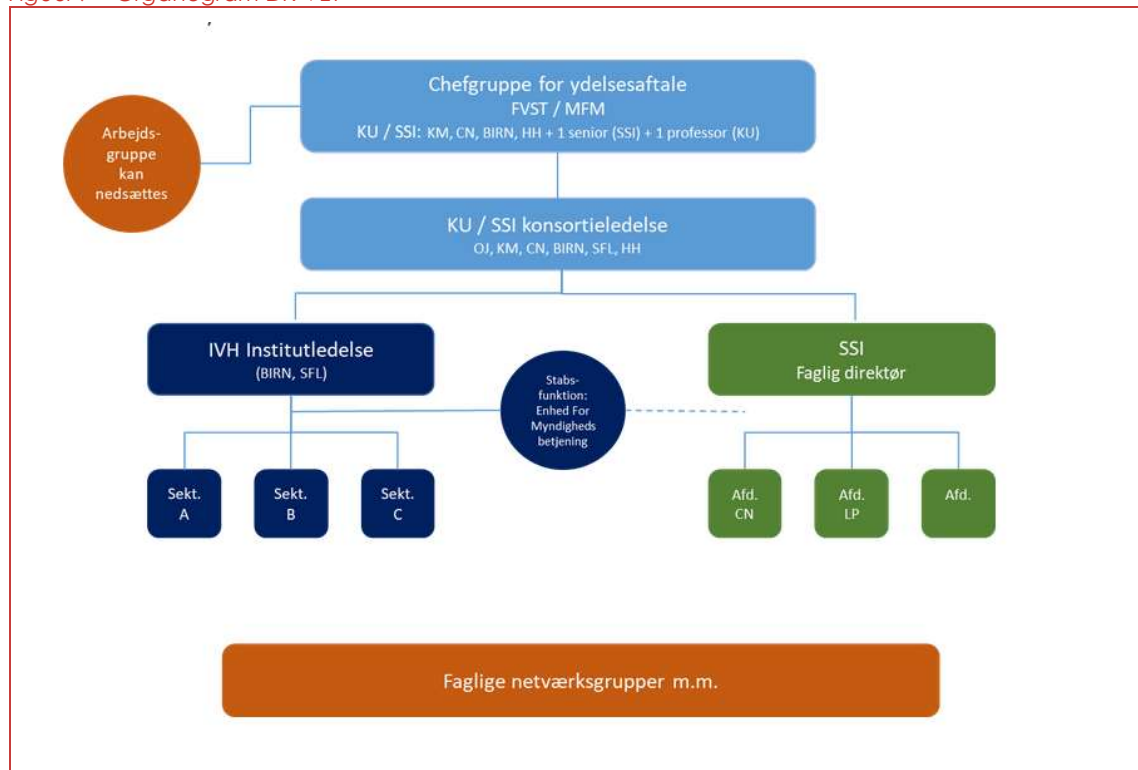
Appendices D Synthese buitenlandse casestudies

Denemarken

Organisatie

In Denemarken worden de WOT taken uitgevoerd door een consortium (DK-VET) bestaande uit het nationaal referentie laboratorium (SSI) en de Universiteit van Kopenhagen (KU). Het consortium wordt gefinancierd middels een subsidie van het Deense Ministerie van Milieu en Voedselvoorziening (MFVM). Het consortium is opgericht in 2017 als gevolg van het binnenhalen van de publieke aanbesteding voor de WO taken door MFVM. Per 2020 is DK-VET volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de WO taken. Opvallend hierbij is dat personeel van de vorige uitvoerder van WO taken, DTU, is meeverhuisd naar KU om continuïteit van kennis en expertise te waarborgen.

Figuur 7 Organogram DK-VET

Bron: <https://dkvet.dk/english/about/>

One Health

In de Deense aanpak van bestrijding en preventie van dierziekten staat het One Health principe centraal. Deze aanpak wordt gekenmerkt door een nauwe samenwerking tussen veterinaire en humane disciplines (bijv. artsen en dierenartsen). In het consortium DK-VET wordt deze link gelegd door middel van de samenwerking tussen SSI en KU, waarbij SSI haar expertise heeft als onderzoeks- en diagnostisch laboratorium voor humane gezondheid en KU expertise bezit binnen de veterinaire wetenschappen en opleiding van dierenartsen.

WOT taken in Denemarken

De taken staan uitgewerkt in een raamwerkovereenkomst tussen DK-VET en MFVM¹. De overeenkomst omvat de volgende diensten:

- Advies op basis van onderzoek
- Monitoring op basis van onderzoek
- Op onderzoek gebaseerde paraatheid
- Onderzoek en algemene competentieopbouw

Onderdeel van bovenstaande activiteiten is de beoordeling en actualisering van bekende en opkomende ziektes. Hierbij wordt een globale risicobeoordeling gemaakt. Ook worden verspreidingsmodellen voor door vectoren overgedragen ziektes en met name Afrikaanse Varkenspest en MKZ continue onderhouden en geactualiseerd. Deze modellen dienen als input voor risico beoordeling, advies en beoordeling van controle- en bestrijdingsmaatregelen.

Advisering competent authority

SUND geeft advies en ontwikkelt instrumenten ter ondersteuning van de besluitvormingsprocessen van de FVST t.a.v. besmettelijke dierziekten. Dit advies wordt gegeven in nauwe samenwerking met SSI. De inhoud van dit advies is gespecificeerd in de raamwerkovereenkomst en omvat o.a. advies en opleiding van FVST-dierenartsen voor de bestrijding van besmettelijke dierziekten.

Monitoring

Monitoring wordt uitgevoerd door KU SUND waar de faciliteiten voor diagnostiek aanwezig zijn.

Crisisparaatheid en NRL functie

Verdenkingen diagnostiek wordt uitgevoerd door KU SUND in samenwerking met SSI. Het consortium DK-VET heeft sinds 2020 de status van nationaal referentielaboratorium voor de het ministerie voor aangifteplichtige dierziekten. Deze functie omvat het onderhouden van diagnostische expertise, analytische criteria, deelname aan ringtesten en deelname aan bijeenkomsten op Europees niveau (EURL). In de raamwerkovereenkomst staan de voorwaarden vermeld waaraan verdenkingen diagnostiek moet voldoen. Deze omvatten o.a. snelle laboratorium reacties en 24/7 crisisparaatheid voor MKZ, Klassieke Varkenspest, Afrikaanse Varkenspest, vogelgriep en Newcastle Disease. KU SUND is verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van de benodigde capaciteit voor ernstig besmettelijke dierziekten.

Onderzoek en expertise ontwikkeling

Het onderzoek uitgevoerd door DK-VET is zowel fundamenteel als toegepast en is gericht op ondersteuning van crisisparaatheid en advisering aan overheden. Onderzoek en expertise ontwikkeling vindt plaats binnen de gebieden van ernstig besmettelijke dierziekten, vogelgriep en andere zoönotische virale infecties, antibioticaresistentie, parasitaire ziekten en ziekten van wilde fauna, en aquatische ziekten. Hierbij werkt DK-VET samen in verschillende internationale verbanden (CoVetLab en samenwerking met CRESA, Barcelona). Daarnaast is KU SUND verantwoordelijk voor de opleiding van dierenartsen in Denemarken en de opleiding van promovendi met een veterinaire achtergrond.

Duitsland

Organisatie

In Duitsland worden de wettelijke taken ten aanzien van besmettelijke dierziekten uitgevoerd door het Friedrich Loeffler Institut (Bundesforschungsintitut für Tiergesundheit). Het FLI is hiermee als onafhankelijk federaal instituut voor het Duitse ministerie van Voedsel en Landbouw verantwoordelijk voor diergezondheid en welzijn, en voor de bescherming van mensen tegen zoönosen. Hiervoor ontvang het €103 miljoen aan federale financiering. Deze taken zijn gespecificeerd in de Duitse wet- en regelgeving. Deze taken zijn onder meer:

- Advisering voor politieke besluitvorming van de overheid op basis van wetenschappelijke inzichten.
- Het uitvoeren van epidemiologisch onderzoek tijdens uitbraken van dierziekten (diagnostiek).
- Het uitvoeren van risicobeoordelingen van dierziekten.
- Certificering van in vitro diagnostiek voor de detectie van aangifteplichtige dierziekten
- NRL functie voor alle aangifteplichtige dierziekten (75)

11 specialistische onderzoeksinstituten opereren onder de vlag van het FLI, verdeeld over vijf locaties. In lijn met de FLI statuten is het hoofd van elk instituut onderdeel van de FLI instituut raad, daarnaast nemen gekozen werknemers en twee staff leden deel aan de raad. Dit alles onder leiding van de president om samenwerking en optimalisatie voortdurend te bevorderen en daarmee bij te dragen aan de centrale FLI taak.

One Health

Het FLI omarmt het concept "One Health", wat refereert aan de eenheid tussen humane- en dierlijke gezondheid en de omgeving. In lijn hiermee is het instituut nauw betrokken binnen het Duitse RIVM (DZIF) om expertise uit te wisselen op het gebied van diergezondheid.

WOT taken in Duitsland

De taken van het FLI zijn gedefinieerd in de Dier Gezondheid Wet, en beslaan de gebieden preventie, diagnostiek en controle.

Figuur 8 Taken FLI

Bron: www.fli.de

Hierin doet het FLI fundamenteel en toegepast onderzoek in verschillende wetenschappelijke vakgebieden:

1. Preventie van ziekten door:

- Snelle diagnostiek te verbeteren
- Profylactische metingen te verbeteren
- Onderzoek en fundering voor moderne controle strategieën voor dierziekten en zoönose

2. Verbetering van dier welzijn en productie van hoge kwaliteits dierlijke producten door:

- Verbetering veeteelt in lijn met dierwelzijn
- Bescherming genetische diversiteit veeteelt
- Ondersteuning efficiënt gebruik diervoeding

Advisering

Als federaal onderzoeksinstituut en onafhankelijk hogere federale autoriteit onder het Duitse LNV (BMEL) heeft het FLI een adviserende functie en biedt het de basis voor evidence based beleid voor politieke besluitvorming. Het instituut voert epidemiologische onderzoeken uit tijdens uitbraken en bereid het risico assessments m.b.t. verschillende besmettelijke dierziekten in de veeteelt voor.

Crisisparaatheid en NRL functie

Het instituut werkt als NRL voor meer dan 70 ziekten en voor in vitro diagnostiek voor detectie van dierziekten. Daarnaast ondersteunt het als nationaal contact punt de desbetreffende autoriteiten rondom de implementatie van Europese wetgeving, ten aanzien van de bescherming van dieren bij ruiming.

Onderzoek en expertise ontwikkeling

FLI actief betrokken in samenwerkingen en projecten met onder meer de World Organisation for Animal Health (OIE), the European Food Safety Authority (EFSA), the World Health Organisation (WHO) en de Food and Agriculture Organization (FAO). Hiernaast vervult de functie als referentie laboratorium voor onder meer aviaire influenza en Newcastle disease voor OIE en voor de FAO op het gebied van dierlijke influenza, Newcastle Disease en Klassieke Varkenspest. Verder is in FLI een samenwerkingscentrum van de WHO voor rabiës gehuisvest en is het lid van de EU Reference Centre for Animal Welfare.

